

#4 20

FOLKEHØGSKOLEN

SAMTALEN
ULVEN OG LÖVGREN
side 04

FOLKEHØG-
SKOLEUKA
side 14

SAGATUN
GJENOPPSTÅR
side 30

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:
Live Hokstad, Dorte Birch, og Angelina K. Christiansen

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Supernatural Stories (supernatural.no)**
Forsidefoto: Geir Ertzgaard
Produksjon/trykk: **Polinor**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskol.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Live Hokstad
Gullerudvegen 16, 2849 Kapp
live@folkehøgskole.no
tlf: 918 53 885

Nestleder:
Ingvar Øydvin
Fosen folkehøgskole

Styremedlem:
Ronnie Mag-Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

Styremedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

1. varamedlem:
Line Tirslaug
Trøndertun folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

INNHold

03	<i>Leder, Øyvind Krabberød</i>
04	<i>Samtalen – Turid Ulven og Johan Løvgren</i>
07	<i>Serie: Pedagogiske inspirasjonskilder, Klafki</i>
10	<i>Serie: Pedagogisk hverdag, Pasvik</i>
13	<i>Foto: Mer enn ord</i>
14	<i>Folkehøgskoleuka</i>
16	<i>Demokrati og folkehøgskole</i>
19	<i>Benedicte Hambro med ny bok</i>
20	<i>Kokkens: Sindre Engen, Skjeberg</i>
22	<i>Arkitektur, striden om stedet</i>
25	<i>Innspill – Korona</i>
28	<i>Benedictes metode</i>
30	<i>Sagatun gjenoppstår</i>
34	<i>Kunst: The Twist – Kistefos</i>

36	<i>Fra pressen</i>
37	<i>Musikk: Kjetil Hallre med EP</i>
38	<i>Korona og kommunikasjon: Nansenskolen</i>
41	<i>Tollefsen: Fra kaikanten</i>
42	<i>Institusjonalisert rasisme</i>
44	<i>Bøker: Verden på vippepunktet</i>
45	<i>Bøker: Sosialpedagogikk – inkluderings kunst</i>
48	<i>Hverdagsrasisme, Personlig vitnesbyrd</i>
49	<i>Arbeidslivet: Ansattes representant i styret</i>
50	<i>Lederen: Live Hokstad</i>
51	<i>Folkehøgskoleforbundet</i>
52	<i>Nytt fra informasjonskontoret</i>
53	<i>Internasjonalt utvalg</i>
54	<i>Folkehøgskolerådet</i>
56	<i>Baksiden: Tekst/diktstafetten</i>

LEDER

FOLKEHØGSKOLE NÅ OG I FRAMTIDEN

Dr. theol Tor Aukrust holdt et foredrag på rektormøtet i 1967 med tittelen: «Dagens ungdom i morgendagens samfunn – en utfordring til folkehøgskolen». Han hevdet at tradisjonen fra Grundtvig og Bruun var mer gyldig enn noen gang, men at den må møtes av samtidas utfordringer. Den store utfordringen den gang var det radikalismen som formulerte best, mente han, en sosial-politisk radikalisme «som har brutt med det syn at fortidens ordninger og tradisjoner skal bevares som noe hellig og uforanderlig». Han henviste også til Marx som sa at «filosofene har bare fortolket verden forskjellig; men det gjelder å forandre den». Tor Aukrust tok til orde for det han kalte en framtidas orientering som måtte ajourføres i henhold til nye utfordringer.

Dette er folkehøgskolens utfordring også i dag, å være pågående i møte med dagens utfordringer og finne et språk for vår tid. Det å gjøre noe som har betydning for andre og å myndiggjøre ungdom til å delta i samfunnet i demokratiet, må være folkehøgskolens aller viktigste rolle.

Den danske forfatteren og teologen Hal Koch skrev i den ikoniske boken *Hvad er demokrati?*, følgende: «Demokratiet kan aldri sikres – netopp fordi det ikke er et system, der skal gjennomføres, men en livsform, som skal tilegnes. Det dreier seg om sinnelag, som ikke erhverves en gang for alle, men som skal bibringes hvert nytt slektsledd. Derfor er det folkelige opplysning- og oppdragelsesarbeidet nerven i demokratiet.»

Det er her folkehøgskolen må være nå og i framtiden!

Det skjer en enormt rask utvikling i samfunnet, og endringstempoet ser ut til å eskalere. En robotisering av samfunnet og en større grad av fremmedgjøring ser ut til å

være en del av bakteppet. Scenariet er et samfunn med mulighet for overvåkning og kontroll. Her trengs det etiske kompass og aktiv refleksjon. Folkehøgskolen kan og bør være en viktig arena for samtale rundt disse spørsmålene og for etisk debatt.

Koronatiden har vist oss at nettmøter og nettundervisning kan fylle en viktig rolle, men folkehøgskole på nett er ganske langt unna opprinnelsen og ideene som ligger til grunn for den samtalebaserte pedagogikken. Fellesskapet og folkehøgskolen er viktigere enn noensinne!

Folkehøgskolen må være noe mer enn folkegøyskole og opplevelsessenter - den bør ha sin plass midt i det som er livet selv og i de utfordringene samfunnsutviklingen gir menneskene i dag.

På 70-tallet formulerte filosofen Jon Hellesnes et dannelsbegrep for en ny tid: Etter ungdomsopprøret, når vi blir sosialisert til samfunnet skjer det ikke etter en problemfri «gagn menneske»-modell. Det kan gå for seg på to helt ulike måter. Vi kan ha tilpassende eller dannende sosialisering – hevder han. I tilpasningen, som var og er den dominerende tendensen, blir eleven trenet opp til å fungere så effektivt som mulig for samfunnet som bedrift. Mens danningen er en sosialisering som går i motsatt retning, som vil gi eleven en bevisst selvstendig tenking i forhold til samfunnsutviklingen.

Det er den siste av disse to som må være folkehøgskolens ståsted framover. Det må være skoleslagets forpliktelse å drive skole med opplæring i kritisk tenking for økt bevissthet, kunnskap og innsikt i samfunnets kompleksitet.

I den skotske filmen Trainspotting fra 1996 orker hovedpersonen Renton ikke lenger alle valgene som livet gir. Han flykter

inn i rus og et destruktivt liv, sånn er det også for mange i dag. Livet har blitt som et langbord dekket med små tapasretter, vi nipper litt her og litt der. Som i postmodernismen plukker vi ut gammelt og nytt, eklektisk, og setter sammen til en ny «virkelighet».

I dag forvitrer mange av de trygge rammene, det er krevende å være menneske i dette eksistensielle landskapet, og enda mer utfordrende for unge som står på terskelen til sitt eget liv.

Undersøkelser viser at ungdom har blitt mer stresset, hva skal jeg bli, hvem skal jeg være – det er rikelig med krav fra omgivelsene. Og så kommer medienes bølgende rapportering fra karrierelandet – penger, glans og det å synes. Kjøpesentrene er blitt vår tids katedraler.

Men folkehøgskolen kan være et mellomrom for ungdom – hvor vi har blikket på «den andre» - på verden. Mange utholder ikke lenger rommene mellom høydepunktene, de tåler ikke ventetiden i smartphoneuniverset. La folkehøgskolen bli langsomhetens tumleplass. Stedet for bevisstgjøring og mobilisering, ikke for flukt, men for virkelige møter.

«Folkehøgskolen kan ikke redde verden, men folkehøgskolen kan gi sitt bidrag til å gi elevene fast grunn under føttene i så stor grad at de tør gå ut i verden som deltakere i samfunnet, med sin stemme», sier Arild Mikkelsen. Det er den dannelsarenaen folkehøgskolen skal være også om 10, 20 eller 30 år. Folkehøgskolen må være i bevegelse, ellers dør den, slå opp vinduet til framtida! Livet er bevegelse – og det er der dette historiske skoleslaget må være om den skal ha livets rett inn i nye tider.

Riktig godt folkehøgskoleår!

Øyvind Krabberød

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, spille og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen. Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Foto: Øyvind Krabberød

JOHAN LÖVGREN OG TURID ULVEN I

SAMTALE OM FOLKEHØGSKOLENES VERDIGRUNNLAG

Hva menes egentlig med begrepet «verdigrunnlag»? Er det et statisk rammeverk som den enkelte skole må forholde seg til, eller er det noe som finnes mellom menneskene i skolehverdagen og som forandrer seg over tid?

Vi sitter innerst i folkehøgskolenes lokale, i biblioteket på frilynt side, en torsdag i slutten av februar. Johan er prest og folkehøgskolelærer på kristelig side – og har dessuten en doktoravhandling i folkehøgskolepedagogikk fra Menighetsfakultetet. Han reiser mye rundt til de kristelige folkehøgskolene og snakker om verdi-praksis med personalet. Nå har han nettopp besøkt Ålesund folkehøgskole som har vært hardt ute i media nylig, og kan bekrefte at også der har polariseringen i samfunnet bidratt til en svart-hvitt fremstilling på en ikke helt sannferdig måte. For også der er man jo egentlig opptatt av å møte andre verdier i et annet menneske. Og dermed er vi i gang med samtalen om den grundtvigske antropologien som er selve kjernen i folkehøgskoletanken.

KOMME VIDERE

På den andre siden av bordet sitter undertegnede, som kommer inn litt fra sidelinjen etter nylig å ha skrevet en masteroppgave om det grundtvigske verdigrunnlaget i frilynt folkehøgskole, og som nå reiser rundt og møter folkehøgskolelærere og -personale der, blant annet med foredrag om bakgrunnen til hvorfor man gjør som man gjør...

Vi snakker om det grundtvigske menneskesynet og om hva det vil si å være menneske. Og vi snakker om individets frihet under ansvar.

Vi mener begge at det grundtvigske verdigrunnlaget bygger på tradisjoner og en historie som utgjør en felles kulturarv. Johan skyter her inn at det skjedde en del fæle ting i folkehøgskolenes begynnelse, da noen av de kristelige skolene jo kom fra et strengt bedehus-miljø og hadde et tydelig oppdrag med seg derfra. Men dette er lenge siden nå, og han mener at det er på høy tid både å gjøre opp med historien og å begrave deler av den for godt om man skal komme videre. – For vi må selv eie verdigrunnlaget vårt! Og er det stor diskrepans mellom skolens formelle verdigrunnlags-dokumenter og den verdi-praksisen som lever i skolehverdagen, ja da må det gjøres noe med det. Det må være

menneskesynet som er grunnen i folkehøgskolen – det grundtvigske menneskesynet, sier Johan.

Jeg peker på at det grundtvigske verdigrunnlaget jo er et grunnleggende verdigrunnlag i hele samfunnet, historisk og kulturelt sett. Det bygger på den enkeltes respekt og integritet – og det er samtidig dette som gjør verdiene menneskelige. Johan sier at det gjelder «å være folkehøgskole først!» Deretter kommer forpliktelsene overfor et verdigrunnlag som ofte har blitt pålagt en utenifra. Her passer jeg på å skyte inn at de frilynte folkehøgskolene nok ofte stiller i en litt annen kategori her, fordi de historisk sett har ansett den pedagogiske og ideologiske friheten som sin fremste forutsetning og eksistensberettigelse. Frihet under ansvar var også Grundtvigs poeng med folkehøgskoletanken.

DOGMATISK I DAG?

Ettersom vi er enige om at et dogmatisk syn eller -praksis ikke rommes innenfor folkehøgskoletanken, så kommer vi inn på spørsmålet om hva som egentlig ansees dogmatisk i dag?

– Da må vi spørre oss: *Hva* er et menneske? Både verdimesig og pedagogisk må *det* være basen. For om man skulle snu på det og si: *Slik* er et menneske – så ville det bli jo farlig! Og i hvert fall blir det ingen folkehøgskole.

Johan mener at det grundtvigske utsagnet *Menneske først, kristen så* må være grunnleggende for identiteten til de kristelige folkehøgskolene.

Jeg tillegger at litt ironisk har det i de frilynte folkehøgskolene til tider vært grunn til å understreke at utsagnet ikke må bli til «Menneske først, ...og sist»!

Nå har vi kanskje vært vant til å tenke at det dogmatiske er likelydende med religiøs påvirkning eller misjonering. Grundtvigs utsagn om at «religionen er ikke en skolesak!» har kanskje blitt til et dogme i seg? Enhver må jo ha rett til sin egen *verdibase* – så lenge man er åpen for dialog! Politisk ideologi vil derfor i like stor grad som religion kunne være dogmatisk om man ikke er åpen for andre synspunkter og oppfatninger enn sine egne.

Dette betyr at skolegudstjenesten eller den politiske aksjonen alltid må romme muligheten for å være en *outsider*. Johan bruker begrepet the *wisdom of periferality* for å beskrive dette fenomenet. Vi mener begge at den økende polariseringen i samfunnet er en trussel mot folkehøgskolen, og at dialogbasert formidling må være eneste vei fremover. Det gjelder å møte «den Andre», fordi respekt skaper frivillighet, og det er dette som er folkehøgskole i praksis. Jeg tillegger med ettertrykk at det må være mulig å ha avvikende oppfatninger om både tro og politikk - inkludert de mest aktuelle og polariserende samfunnstemaene. Det må bli slutt på at man tilrettelegger hva elevenes engasjement skal være!

RESPEKT SKAPER FRIVILLIGHET, OG DET ER DETTE SOM ER FOLKEHØGSKOLE I PRAKSIS.

FELLES VERDIER

Vi har benyttet mange forskjellige begreper når vi beskriver verdier i denne samtalen; verdigrunnlag, verdi-praksis, verdi-base, verdisyn osv. I folkehøgskolen går skillelinjen tradisjonelt mellom et kristent verdigrunnlag og et liberalt eller frilynt verdigrunnlag. Men hva skjer om man i stedet for å fokusere på forskjellene kristelig/ikke kristelig utgår fra det som i grunnen er felles – det grundtvigske verdigrunnlaget... vil det være mulig?

For Johan er den åndelige dimensjonen og trosspørsmålet like selvfølgelig i folkehøgskolen som i livet for øvrig, mens for undertegnede del var det nettopp begrepet *ånd* eller *åndelighet* som representerte inngangen til frilynt folkehøgskoles hemmelighet – dens egentlige kjerne som har holdt skoleslaget i gang på barrikadene i mer enn 150 år. Hadde dette vært mulig uten en åndelig dimensjon? At Grundtvig er folkehøgskoletankens far, finnes det fortsatt bred enighet om. Men er det mulig å snakke om Grundtvig uten å komme inn på *ånd* og *åndelighet*? I frilynt folkehøgskole har man tradisjonelt brukt Grundtvigs talemåte *Menneske først, kristen så* som sitt identitetsmerke. Men dette uttrykket utelukker jo ikke kristen eller annen tro og åndelighet. Hovedsaken er at man setter mennesket først og *menneskesynet* i sentrum. Grundtvig mente at også lærere med et ateistisk livssyn godt kunne skape gode folkehøgskoler – bare de var materialister av ånd; at de «bliver sig sin *aandige* Natur bevidst». Det betyr at man ikke sier nei til det gåtefulle i tilværelsen. I frilynt folkehøgskole har man hatt en del interessante tolkninger av Grundtvigs frie syn på åndelighet opp gjennom. Den tidligere folkehøgskolemannen Olav Klonteig sa det slik:

«Vi kan synast at «ånd» er for høgtidsamt og abstrakt. Men det abstrakte for Grundtvig er tørr, livlaus, teoretisk lærdom og snobbete lærdhet. Ordet som kjem frå hjartet, den munnlege forteljinga, humoren og songen – det er ånd.»

Og ingen av oss kan vel se noen større verdimessig forskjell i dette utsagnet, som passer like godt i kristelig folkehøgskole som i frilynt.

Snart må samtalen avsluttes for denne gang, og undertegnede haster videre ut i en ganske gråmulen februar dag i Oslo sentrum. Det er med lette steg jeg passerer Eidsvoll's plass og videre opp gjennom Slottsparken i dag. Det var ikke vanskelig å snakke om det grundtvigske verdigrunnlaget med en representant for den kristelige folkehøgskolen. Det var tvert imot veldig inspirerende - og vi ble enige om at dette forhåpentligvis kan være begynnelsen til en større dialog. Det er viktig å stå sammen om felles verdier, å vite hvem man er og hvor man kommer fra for fritt å kunne bestemme hvor man er på vei. Sammen er man mye sterkere!

Turid Ulven

ARKIMEDES I BADEKARET -

WOLFGANG KLAFKI; DANNINGS- PEDAGOGIKKENS JORDMOR

Noen ganger får man et Emmaus-øyeblikk, man går og funderer over en problemstilling, et dilemma, en opplevelse man ikke klarer legge fra seg, og man blir så forblindet av fordypelsen at man ikke evner se det som er åpent i dagen - før noen kommer og gir deg noe som bare gjør det så nydelig innlysende. Slike øyeåpnende opplevelser skjer overraskende ofte helt tilfeldig. Som Arkimedes i badekaret, eller en datter som ber faren lese en av følgetekstene til studiet i didaktikk på NTNU. En tilfeldig oppgave fra datter til far: *Pappa, les denne, jeg skjønner ingen ting!*

Far leser, og han vet at heller ikke han har skjønt - det store og gjennomgripende spørsmålet: *Hva er egentlig danning?* Far får en epifani over det han har gått og grublet på i årevis, diskutert med kolleger, snakket om med fine ord, prøvd å formulere meningsfulle setninger rundt, å gi mening til spørsmålet. Følgeteksten som datter viser far er en artikkel fra boken *Kategorial danning og bruk av IKT i undervisningen*» (Kåre Fuglseth red.), og bærer tittelen *Klafkis kategoriale danningsteori og didaktikk. En nærmere analyse av Klafkis syn på danning som prosess med vekt på det fundamentale erfaringslag*» ført i pennen av Olav Ansgar Straum.

DEMOKRATISK UNDERVISNING

Å kunne sette ord på hva danning er, ér komplisert. Mange av oss har en forestilling, men som med mange bilder, blir det vanskelig med en gang man skal prøve å sette ord på det. Derfor har vi famlet og lekt med ordene, men de forløsende formuleringene har latt vente på seg.

Hva er det så far ikke har skjønt?

Wolfgang Klafki, født i Polen i 1927, var en dannelsingspedagog som hadde den viktigste delen av sitt virke som professor i pedagogikk i Marburg, Tyskland. I dag blir han sett på som en av de mest betydningsfulle pedagogiske tenkerne i det 20. århundre. I sin praksis var han spesielt opptatt av å legge til rette for en de-

mokratisk undervisning med tett oppfølging av den enkelte elev. Grunnlaget for dette fant han gjennom å studere danningsteoriens historie fra 1800-tallet og framover.

Gjennom sin undersøkelse bekrefter han at pedagogikken hovedsaklig har operert med to forskjellige typer danningsteorier, en med det objektive i sentrum, *det materiale*, og en som vektlegger det subjektive, *det formale*. Disse to retningene baserer seg på ulike verdisyn hvor teoriene står dualistisk mot hverandre.

De materiale danningsteoriene er klassiske teorier som ønsker å overføre ervervede kunnskaper, holdninger og estetiske verdier i kulturen og formidle til neste generasjon. Man har funnet noe objektivt, noe fast, og denne kanon av innsikter ønsker man å formidle videre. Denne formen for danning handler altså i stor grad om å overføre det man anser som objektive, ahistoriske eller universelle sannheter videre.

De formale danningsteoriene legger derimot vekten på det subjektive, fokuset på prosessene og på hva den enkelte elev trenger i dannelsingsprosessen. Fokuset er på elevens evner, ferdigheter, på det subjektive, hvor innholdet som man legger vekt på i de materiale teoriene kun er å regne som tjenere i dannelsingsprosessen.

KUN MOTTAKER AV KUNNSKAP

For Klafki ligger spenningen blant annet i hvorvidt den materiale måten å tenke dannelsingsprosesser på ikke er demokratisk. Eleven blir en passiv mottaker av innhold, og innholdet er det Klafki mener er ahistorisk: Det er løsrevet fra historiens endringer, tar ikke hensyn til det punktet i historien man lever, og den som skal dannes blir kun en mottaker av kunnskap.

Det er vanskelig å si hvis vi ikke vet hva danning er - slik veldig mange av oss har problemer med å vite. En av definisjonene vi ofte lander på, er at at danning er å hjelpe unge til å bli gagns mennesker. *Men hvem er det så som definerer hva som er et gagns menneske?* Fellesskapet, tradisjonen. Klafkis løsning er dialektisk: Det fins en kjerne av sannhet både i det formale og det materiale.

Han innfører begrepet «det kategoriale» og integrerer de fruktbare elementene innen begge. Gjennom grundig tillegnelse av vesentlig innhold som er det materiale, utvikler man evner og metodeferdigheter i det formale. Dette skjer gjennom det han kaller «den dobbelte åpning»: Eleven åpner seg for kulturen (som er det eleven dannes til), og kulturen åpner seg for eleven.

Danning er en sammenvevd prosess, kulturinnhold (hva) åpner for individet, individet åpner seg for kulturinnholdet (kunnskap, estetikk, viten).

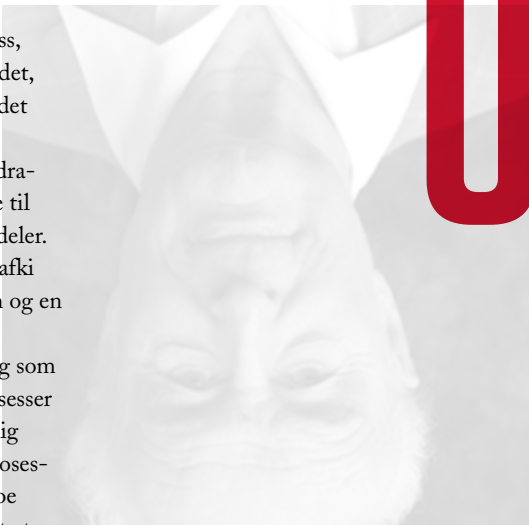
Litt enklere kan man spørre: Oppdragelse til etterleving eller oppdragelse til utforsking? Svaret er ja takk, begge deler. Spørsmålet er da «hvordan»? For Klafki blir svaret at danning er et femonem og en prosess.

Tilsvarende gjelder det for danning som prosess: Danning er essensen av prosesser der innholdet, som fysisk eller åndelig virkelighet, 'åpner' seg. Og denne prosessen er, sett fra en annen side, ikke noe annet enn det å selv bli åpnet, dvs. at et menneske blir åpnet for dette innholdet og dets sammenheng som virkelighet.

DANNING OG FORANDRING.

For å finne ut et «hva» opererer Klafki med noen nøkkelbegreper, hvor av «den dobbelte åpning» er nevnt. I tillegg bruker han begrepene det eksemplariske, det elementære, og det fundamentale. Det fundamentale er selve objektet: Kulturen. Det å få del i innsiktene har en endrende kraft på eleven. Samtidig sier han at metodikken er avhengig av didaktikken. Man skal ikke bare arbeide med hvordan man legger opp dannelsprosessen, men *hva* som hører med. Ikke alt er dannende, nemlig. Men ved å finne *det eksemplariske* ved noe konkret belyser man noe generelt. Hvis man beveger seg fra det spesifikke til det generelle, eller allmengyldige, kan det bidra til danning. Det som ikke kan inneholde denne ekspansive bevegelsen er ikke dannende. Det finnes altså noe som er objektivt, men det er i relasjonen mellom det objektive og det subjektive at danningen foregår.

DIALOG UTEN

HVA KAN DETTE SÅ BETY FOR FOLKEHØGSKOLEN?

I folkehøgskolen er det en fare for at vi bare blir konkrete, og kanskje stopper vi opp der, i mangel av tid, vilje, kompetanse, pga. motstand, filosofi osv. Det må ikke forveksles med tanken om at metodikken ér didaktikken. Det fins noen overordnende avveininger som må drøftes for at man skulle nå målet om danning.

Ikke alt er dannende. Hvordan finner vi dette pregnante som har den egenskap å peke på det allmenne? Hvordan velger vi ut dette innholdet, og hvordan legger vi til rette for «Det dype», den lange tanken, den dype erkjennelsen. Hvordan velge det innholdet som peker ut over seg selv og belyser noe grunnleggende og mer overordnede?

Det objektive, kulturen, det å få «del i godene» har en endrende kraft på eleven. Dialog uten retning er kraftløs. Det er i møtet

RETNING ER KRAFTLØS

mellom det historiske og det historieløse at emosjonell og kognitiv kraft som er målet for danning oppstår.

Hvor vi kommer fra. Hva er det som former vår dannelspedagogikk i de ulike folkehøgskoletradisjoner? Risikerer vi at våre dannelsprosjekter blir udemokratiske fordi vi objektiviserer kulturen? Kanskje rammes den kristne dannelspedagogikken nettopp av dette, fordi den i så stor grad har ferdige svar på en rekke dannelsrelaterte spørsmål. Den frilynte dannelspedagogikken kan på sin side bli så dialogbasert at den kan ende opp som en lettere form for anarki.

Derfor er for meg selve utfordringen fra Klafki å spørre om hva som er subjektivt og hva som er objektivt i vår pedagogikk, og å finne balansepunktet mellom disse, å hjelpe oss til å forstå hva danning er i folkehøgskolen uten å måtte ty til verbale lettvint-

heter som at danning er å bli det vage «et gagns menneske», eller det nesten diktatoriske å «lære de folkeskikk».

Danning er en livslang prosess. Den kategoriale erkjennelse som Klafki fremsnakker, gir eleven mulighet til å forstå mer og gripe mer. Danning er en systematisk, langsiktig prosess som ikke kan reduseres til refleksjon rundt dialog alene. Danning er en dialektisk prosess mellom subjekt og objekt hvor individ åpner seg for verden og verden åpner seg for individet.

Hvis du er en Arkimedes på vei ned i badekaret: Å lese Klafki kan være en tung men lærerik eureka-opplevelse.

Geir Ertzgaard

PASVIK FOLKEHØGSKOLE:

FRILUFTSLIV FINNMARK - AFRIKA

Foto: Iselin Breivold

FRILUFTSLIV OG MESTRING

Friluftsliv i Finnmark byr på enormt mange muligheter for god folkehøgskole. Det skal orienteres, det skal fyres bål, det skal gås på tur, og det skal soves ute. Dette er ting vi skal gjøre sammen i gruppe, ofte over flere dager. Elevene får testa og utfordra seg selv og hverandre, og målet er jo, litt fint sagt, at de skal tre i karakter og bli en bedre versjon av seg selv. Jeg har ikke nok plass her til å skrive om alt jeg gjør og tankene bak det, men jeg syns det er veldig spennende og lærerikt å få være så tett på ungdommene og se og bidra til deres utvikling, å gi dem en liten dytt i riktig retning.

Nå er jo ikke jeg en lærer med lang erfaring, men det er en ting som har slått meg etter tre år i Pasvik. Det jeg har lyst til å reflektere litt rundt er hvordan friluftsliv og folkehøgskole kan bidra til at elevene, særlig jentene, opplever mestring, føler seg bra nok, og innser at de kanskje er tøffere enn de trodde de var.

Som vi alle vet, opplever veldig mange av dagens unge (både jenter og gutter) krysspress og at det skal være gode resultater på alle arenaer. Akkurat der har folkehøgskolen en helt fantastisk mulighet til å gi dem et avbrekk fra det racet mange står midt oppi. Det er ikke karakterer, det er mye mer praktisk opplegg og rom for prøving og feiling. Og akkurat feiling er mange redd for, spesielt jentene, har jeg opplevd de siste tre årene.

JENTENE

På starten av skoleåret pleier jeg å ha en prat med hver enkelt elev. Høre litt om forventninger, bekymringer, hva de ønsker å ha gjort eller fått til når året er over, og også et spørsmål om hvorfor det er viktig at nettopp de er med i klassen og hva de bidrar med i gruppa. Dette siste spørsmålet er ikke noe de skal svare på med en gang, men det er noe vi prater om utover i året, både på elevsamtaler og når vi planlegger turer og skal lage teltlag. Tanken bak det er at de skal se at det er viktig at de kommer på undervisninga og er med på turer, det er viktig for gruppa at «jeg» er til stede.

Det som ofte kommer i disse samtalene, er jentene som tenker at de antakelig ikke er gode nok til å gå på ski, de har ikke fyrt eller fått til å fyre et bål før, så de gruer seg litt i tilfelle de ikke får til det på solonatta (som er i november), de er ikke så flinke med kart og kompass, så de tror ikke de kan gå foran på tur og lede gruppa, osv. Jeg syns det er litt fascinerende, men på en trist måte, at så mange kjenner på de følelsene, og at det er dette som kommer opp i den første samtalen; at de er usikre på om de er flinke nok til å klare året på friluftsliv. Min spennende oppgave blir jo sakte men sikkert å få de til å forstå at det er lov å feile litt, prøve uten å få det helt til, og så prøve igjen, uten at det egentlig gjør så veldig mye. Jeg er glad i å snakke om Pippi: «Det har jeg ikke gjort før, så det får jeg sikkert til». De mestrer mye mer enn de tror og de er mye tøffere enn de tror. Heldigvis ser de det selv også, utover i året!

Foto: Iselin Breivold

ALLEREDE PÅ DEN FØRSTE
TUREN PRESENTERER JEG
ELEVENE FOR «PERSONAL
WEATHER FORECAST»

PERSONAL WEATHER FORECAST

Trygghet i gruppa er veldig viktig, det å vite at man ikke blir baksnakka eller ledd av bak ryggen om man bommer litt. Vi lager klasseregler og har disse med oss som en rød tråd videre gjennom skoleåret. Det blir mange gode samtaler og refleksjoner på tur, og særlig rundt bålet, på hva som får gruppa til å fungere godt sammen og hvilke egenskaper vi som gruppe har. Det er gøy å høre elevene prate om disse temaene, for de har mange gode tanker og mange modne refleksjoner om nettopp dette.

Allerede på den første turen presenterer jeg elevene for «personal weather forecast». Det går ut på at vi samler oss i en sirkel når vi er ferdig pakka og klare til utfart på morgenen. Hver og en får lov til å presentere sin personlige værmelding; hvordan har jeg sovet, er det noe jeg gleder eller gruer meg til i dag, har jeg vondt noen steder, osv. Jeg føler at dette er med på å gjøre gruppa mer sammensveisa. Det er rom for å senke guarden litt, det er lov å si at man er litt sliten eller gruer seg til å ha orienteringsansvar. Det blir ingen tisking og hvisking av det, tvert imot, elevene er ordentlig flinke til å backe hverandre opp og se hverandre i løpet av

DE MESTRER MYE MER ENN
DE TROR OG DE ER MYE
TØFFERE ENN DE TROR

Foto: Reidar Arnesen

dagen da. Om kvelden har vi ofte en oppsummering av dagen, og da også er de flinke til å skryte av hverandre og påpeke hva både enkeltelever og gruppa har gjort som har gjort det til en bra tur-dag for dem. «Det er fint å være på tur med dere» går ofte igjen.

Jeg tenker at både guttene og jentene har godt av det her, å kjenne på samholdet og aksepten man får selv om man viser en litt mer sårbar side av seg selv. Men særlig jentene kommer i ettertid, gjerne på tomannshånd, og sier ting som: «Vet du, jeg grudde meg egentlig til den turen, men den ble ikke så tung som jeg trodde, og jeg er stolt over at jeg fikk det til», eller: «Det ble en mye finere tur enn jeg trodde det skulle bli».

Etter at runden med værmeldinger er ferdig, pleier vi å ha litt morratrim for å få kroppen i gang før vi saler på. Her er det hermegås og etter tur gjør alle en øvelse som de andre kopierer. Det hjelper jo også litt på guarden og skuldrene når de ser læreren vrikke på rumpa eller gjøre mislykka burpees, og at det er lov å le av det etterpå. Stemninga i gruppa blir fin av litt trim, og kroppen er litt mer klar for å starte dagens marsj.

BÅL

Bål er viktig i Pasvik. Vi fyrer bål så ofte vi kan, helst på hver tur. Det er litt interessant å se hvem som tar bålansvar, for det er omtrent alltid noen av gutta. Jentene er litt mer i utkanten, hjelper til å sanke ved. Jeg pleier å styre ansvaret for å bygge bålet og fyre opp, ofte til et par av de jentene som er mest usikre og som sier at «Jeg kan jo ikke dette». Da setter vi oss ned sammen i ro og mak mens resten av gjengen er og sanker mer ved. Vi bygger bålet sammen og snakker om hvorfor vi gjør sånn og sånn, hvor man skal tenne på og hva man må gjøre når neveren har tatt fyr. Og bålet tar jo fyr, og det er high five og yess, det var bra (eller «oi, jeg fikk det til»). Neste gang hjelper jeg litt mindre til, og på solonatta i november er det ofte de mest usikre jentene som har de beste og mest forseggjorte bålene. Det er mange store smil morgenen etter, og selvtilliten har fått seg en god boost. Bålet på solonatta kommer også gjerne opp i samtaler i ettertid; «Tenk at jeg fikk fyr på bålet helt alene, det hadde jeg ikke trodd!»

ISELIN BREIVOLD (31)

Lærer *Friluftsliv Finnmark – Afrika*

Har utdanning som matte- og naturfagslærer, og et årsstudium i friluftsliv fra Alta. Hun synes det er mye gøyere å være på tur enn å stå og undervise i et klasserom. Iselin elsker å reise, og har mye erfaring fra turer året rundt i Finnmark og fra reiser og opphold i det sørlige Afrika. Mennesker, dyreliv og natur i Namibia og Zimbabwe er hennes store lidenskap. Iselin er opptatt av at du skal ha hjertet med deg når du er på tur og ta ansvar både for naturen, for deg selv og for dine medmennesker.

FUNKER DET?

Jeg skal avslutte med to små historier som viser hvorfor jeg tenker friluftsliv er viktig for jenters (og gutters) utvikling av selvtillit og som viser at naturen er bra for å tilpasse utfordringene og gi mestringsopplevelser.

Den første er fra i våres, da skolene var koronastengt. Elevene skulle dra på nærtur og dokumentere hva de gjorde. På Messenger tikka det inn et bilde av et bål og fin utsikt. Denne eleven hadde tatt med mamma'n sin på tur, og måtte bare vise at hun hadde fyrt opp bålet helt på egenhånd. Det var mye gode følelser i den meldinga.

Det andre er fra en avsluttende elevsamtale rett før skoleslutt, også det i våres. Jenta jeg snakka med kunne fortelle at hun egentlig hadde grua seg før hver tur og vært sikker på at det kom til å bli for tøft for henne. Nå under korona, med god tid til refleksjon, hadde hun skjönt at hun var mye tøffere enn hun trodde og at hun kunne få til det hun ville når hun bare bestemte seg for det. Familien hadde også merka det på henne. Folkehøgskole hadde gjort henne tøffere, og nå var hun klar for nye utfordringer videre med studier og jobb.

Ps: (Det er enda mange ting jeg kunne tenkt meg å si noe om. Både teltlag, teltliv, dårlig feste på skia, tung sekk og plumping i myr gir rom for god folkehøgskole og karakterbygging, og ikke minst gir det mange gode historier som vi kan le av når turen er ferdig og vi ser at alt gikk bra tross alt. Jeg gleder meg til nye turer, nye opplevelser, og mer prøving og feiling og læring med en ny gjeng!)

foto

Mer enn ord

Fotograf: Ingrid Jørgensen Valstad

“Da jeg var liten gravde jeg mye, jeg trodde nemlig at hvis jeg bare klarte å grave dypt nok kunne jeg kile kineserene på tærne”

Peder Pedersen, Lofoten folkehøgskole

PÅ RINGSAKER ØYVIND KRABBERØD:

FOLKEHØG-SKOLEUKA 2020

Nye lærere og ledere i folkehøgskolen møttes til folkehøgskoleuka på AFR, Arbeiderbevegelsens folkehøgskole i Ringsaker, varme sommerdager i august.

Koronasituasjonen gjorde at den opprinnelige Folkehøgskoleuka på Ringerike folkehøgskole ble avlyst. På AFR kunne om lag tretti deltakere totalt møtes med smittevern og avstand i orden.

Rektorene hadde et to dagers opplegg, de nye lærerne ble kurset i fire dager. Det var felles start på dagene, allsang og foredrag om folkehøgskolehistorie og danning. Ellers aktivitet og innlegg i hver enkelt gruppe. Middag og mingling på kvelden.

Det var god stemning i sommervarmen. Trekkløvert Unn Irene Aasdalen – rektor på Nansenskolen, Einar Opsvik – rektor ved Møre folkehøgskule og Benedicte Hambro – pedagogisk rådgiver i Folkehøgskoleforbundet og internatleder på folkehøgskolen på Ringsaker, bidro med *Tre aspekter ved danning*. Kjetil Hallre og Tor Erik Moen – lærere på henholdsvis Ringerike og Møre folkehøgskoler holdt i kurset for nye lærere. Spennende at de 15 deltakerne der hadde en god aldersspredning. Leder i Folkehøgskoleforbundet, Live Hokstad, loset de syv deltakerne på lederkurset gjennom programmet med flere foredragsholdere.

Den frodige Ringsakernaturen med gylne kornåkre viste seg fra sin beste side disse gode sommerdagene. Det var synd det ikke kunne gjennomføres et fullt folkehøgskoleuke-program som planlagt. Men de to viktigste kursene ble gjennomført med stil i koronatider, med et flott vertskap fra Arbeiderbevegelsens folkehøgskole, med rektor Ingvild Tøllehaug Jevne i spissen.

LARS KNUITSEN (41)

– Ny lærer på *Street food*, Sund folkehøgskole. Tidligere jobbet fem år som assisterende kjøkkensjef ved skolen.

1. Flott mulighet for å kickstarte nytt skoleår. Henter masse inspirasjon til å starte opp som lærer, mange nyttige tips.
2. Gleder meg til å skape en ny linje i samarbeid med elevene. Har også et mål om å skape matglede i folkehøgskolesamfunnet.

JANNE MERETE SUKKA (49)

– Ny rektor på Hallingdal folkehøgskule. Teolog, kommer fra stilling som sokneprest i Nesbyen.

1. Tenker det er en glimrende måte å starte i min nye jobb. Dette er en sammenheng/et skoleslag jeg ikke har vært i kontakt med siden jeg var 20 år.
2. Det å kunne få lov til å legge til rette for at de tilsatte kan få gjøre en så god jobb som mulig. De unge skal kunne komme til oss og få blomstre og bli stødigere og tryggere på terskelen til voksenlivet.

ASTRID SANDVAND DAHLEN (41)

– Linjeleder vokal, Follo folkehøgskole. Har jobbet ett år som vikar på linja.

1. Fordi jeg er ny og bare har jobbet på Follo i ett år. Fikk ikke til å komme på folkehøgskoleuka i fjor. Har sett virkelig fram til å komme på kurs, og tror det kan være fint å ha et år med erfaring fra folkehøgskolehverdag bak meg nå.
2. Jeg gleder meg til ikke å være helt ny, føler at jeg eier situasjonen litt mer. Etter korona og lockdown har jeg en sterk trang til å jobbe igjen – få brukt meg, og ønske elevene velkommen.

1. Foredragssalen klar – med avstand.
2. Tor-Erik Moen og Kjetil Hallre sto for ledelsen av kurs for nye lærere. Her har de trukket ut i sommervarmen med deltakerne.
3. Dette trekkløvert foredro om tre aspekter ved danning. F.v. Unn Irene Åsdalen – rektor Nansenskolen, Einar Opsvik – rektor Møre folkehøgskule og Benedicte Hambro – pedagogisk rådgiver i Folkehøgskoleforbundet og internatleder på AFR.
4. Live Hokstad foredrar på kurs for nye ledere/rektorer.
5. Sang og folkehøgskole hører sammen, nå med avstand.
6. Ny musikk lærer på Skjeberg, Håvard Fender og vokallærer på Follo folkehøgskole, Astrid Sandvand Dahlen, i god samhandling. Kurs for nye lærere.
7. Eirik Berntsen – Romerike folkehøgskole med bidrag på festmiddagen og spill til allsangen under kurset.
8. Benedicte Hambro med laptop og ny bok i foajeen.
9. Live Hokstad, leder i Folkehøgskoleforbundet, forbereder bokslipp og feiring av Benedicte Hambros nye bok.
10. Styremøtet i Folkehøgskoleforbundet skulle arrangeres på AFR, det ble i disse koronatider erstattet med et Zoom-møte. Her Angelina Christiansen, generalsekretær i forbundet.
11. Tor-Erik Moen, lærer Møre fhs., leder an i kurs for nye lærere. Her med ny lærer på Fosen, Eini Beate Wahl.

FOLKEHØGSKOLEN SOM DEMOKRATISK LÆRINGSARENA

Jeg skal i denne artikkelen slå et slag for den gode samtale, den livgivende samtalen, den levende vekselvirkningen, og håper samtidig at året på folkehøgskole ble året for nettopp den gode samtalen både *for* elevene og *med* elevene. Bakgrunnen for dette håpet er den pedagogikken som folkehøgskolen har som bunnplanke, nemlig den grundtvigske forståelsen av samtalen. Grunnen til at jeg løfter fram dette perspektivet er den mangelen på folkeopplysende samtale som folkestyret eller demokratiet i dag ser ut til å lide av.

GAMLE PERSPEKTIVER FORVITRER

Folkehøgskolen kan ikke redde verden, men har et historisk gitt mandat om folkeopplysning som veien til folkestyre og demokrati. Den samfunnsmessige bakgrunnen som folkehøgskolens mandat eller oppgave skal utspille seg i er så alvorlig som den kan bli. Vi har fått dype motsetninger mellom elite og folk, tradisjonister og globalister, eller «somewheres» og «anywheres», mellom sentrum og peri-feri og anti-materialister og materialister. Mens planeten varmes opp til faretruende høyder, velger mange i Europa demagoger til sine ledere, FN påpeker klimakrise og naturkrise samtidig som verden trues av handelskrig og proteksjonisme, og vi har en vedvarende migrasjonskrise. Brexit i Storbritannia og valget av Trump i USA, illiberal politikk i sentrale land som Polen og Ungarn er alt

sammen tegn på at gamle perspektiver forvitrer og at veien videre er uklar. Det er fristende å minne om Anthony Giddens ord fra boka «Modernitetens konsekvenser»: «Den desorientering som kommer til uttrykk i følelsen av at systematisk viten om samfunnsorganisering ikke kan oppnås, skyldes først og fremst den følelsen mange av oss har av å være fanget i et univers av begivenheter som vi ikke helt forstår, og som for en stor del synes å være utenfor vår kontroll». På toppen av hele den lista av utfordringer kommer all uklarhet om hva som er god vitenskap, og om vitenskapelige resultater og forskning er til å stole på. Et eksempel på dette er kanskje først og fremst argumentene til de såkalte klimaskeptikerne, men også diskusjonen om vaksiner der konspirasjonsteorier florerer på nettet.

DET DIGITALE TRYKKET

Folkehøgskolen kan ikke redde verden som sagt, men folkehøgskolen skal gi sitt bidrag til å gi elevene fast grunn under føttene i så stor grad at de tør gå ut i verden som deltakere i samfunnet, med sin stemme.

Hyggelige samtaler med familie og venner er både viktig og nødvendig i en hektisk tid. Og nåde oss om folkehøgskolen ikke makter å skape et hyggelig sosialt miljø for både elever og lærere. Den grundtvigske samtalen peker likevel utover dette. Min påstand er at samtalen i et grundtvigsk perspektiv er en bærebjelke i et levende folke-

styre. Om den folkelige samtalen forstummer mister demokratiet en viktig forutsetning. Her er det fristende å komme trekkende med alt som forstyrrer den folkelige samtalen, alt fra hjernedød underholdning til det digitale trykket vi alle lever under. Jeg vil i stedet peke på hvorfor den folkelige samtalen, den levende vekselvirkningen, er så påkrevet, og hvorfor nettopp folkehøgskolen er stedet der denne samtalen både bør kunne erfares, kunne utvikles videre, og kunne få samfunnsmessige betydning.

Den som har satt meg på sporet er professor i informasjons- og medievitenskap Anders Johansen med en artikkel i Morgenbladet i september 2019. Han skriver: «Først med folkehøyskolen, fra 1870-årene og fremover, ble det lagt et grunnlag av folkelig dannelses som satte bygdefolk i stand til å dominere et offentlig møte». Folkehøgskolen skapte altså en folkelig dannelses som gjorde at bygdefolk kom til ordet, at de fikk delta i det ordskiftet som skal til for at et folkestyre kan vokse fram. Artikkelen i Morgenbladet fikk meg til å lese på nytt boka «Samtalens tynne tråd» av Anders Johansen. Her skriver han: «Når samtalen forstummer, blir hver enkelt overlatt til et uvirkelig forestillingsliv som truer med å bryte livsevnen. Tausheten er i siste omgang dødelig, kommunikasjon er vilje til fellesskap, altså liv». For ytterligere å understreke poenget siterer han Hannah Arendt som

sier følgende: «Når vi trekker oss tilbake til hvert vårt private liv og avskjermer oss fra de andres versjoner, blir vi verdensfjerne. Da går den felles virkelighet i stykker».

SAMTALEBASERT PEDAGOGIKK

Med bakgrunn i Grundtvigs syn på samtale, (vi burde skrive sam – tale!) skapte folkehøgskolen en samtalebasert pedagogikk som i sin tur ga bygdefolk mot til å ta ordet, og som derfor ble et element i det framvoksende folkestyre. Grundtvigs syn på samtale førte i sin tid til at en undertrykt almue ble et talende folk!

Grundtvig kan inspirere til kamp for den folkelige samtalen, i politikken (der det altfor ofte er øredøvende munnhuggeri), i kirken, i skoleverket, og selv sagt i folkehøgskolen. Folkehøgskolen burde i særlig grad se seg selv som en demokratisk læringsarena der den levende vekselvirkningen, den samtalebaserte pedagogikken, skal gi elevene mot og innsikt til aktiv deltaking i folkestyret. Det er tendenser i samfunnet til at folk er i ferd med å bli en ny almue som henter sine verdier utenfra, fra digitale medier osv. Grundtvig maner til kamp for et rotekke folkestyre med ankerfeste i et samtalebasert fellesskap.

Så kan vi trekke ei linje fra Grundtvig, til Martin Buber, Hannah Arendt, Paolo Freire, Jürgen Habermas og til Anders Johansen, og øse av gode argumenter og fruktbare perspektiver på den gode folkelige samtalen.

TROEN IKKE EN SKOLESAK

Nå til en liten historisk ekskursjon som starter med et av de mest kjente sitat fra Grundtvigs skrift «Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole»: «Norske Folke-Mund! Luk dig op og siig os, hvad ingen Romer vidste og ingen Latiner kan stave sig til: hvad det Norske Folk tænker og hvordan det formaaer at udtrykke sig frit paa i sit eget Maal om sine egne Fornødenheder og Tilbøieligheder, Byrder og Savn, Ønsker og Forhaabninger til Folkets Held og Landets Flor. Vær den Første der viser, at et Folk endnu har Mod til at ligne sig selv, det har du baade Gavn og Ære af!» Grundtvig ville endre Danmark fra å være en almue til å bli et folk, og samme utfordringen ga han til Norge, virkemidlet skulle være en folkehøgskole.

Grundtvig ville bytte ut en religiøs kanon med en historisk kanon. Han mente at liemet i et folk ikke kunne være religion, men det folkelige, og derfor mente han at kirke og stat måtte skille lag, han ville innføre en statsborgerlig konfirmasjon, han anså ekteskapet som en statsborgerlig institusjon, han ønsket en konfesjonsløs folkekirke, og han ønsket kvinnelige prester. Dette vil fri folket fra tvang og undertrykkelse. Troen skulle ikke være en skolesak, folkehøgskolen skulle være verdslig skole, for evangeliet kunne, slik han så det, bare vinnes i frihet. Med dette foretok Grundtvig en slags dobbeltbevegelse, han ville både berge troen og han ville berge folkehøgskolen. Skolesak for

Grundtvig i hans samtid var leksetvang, pugging og terping. I en slik sammenheng ville troen dø, Grundtvig ville at troen skulle leve.

FRA DET KOLLEKTIVE TIL DET PERSONLIGE

På denne bakgrunnen ble folkehøgskolen et viktig element i «konstruksjonen av nasjonalstaten Norge» gjennom kamp for parlamentarisme, unionsoppløsning, bondereising, målsak, kulturkamp, alt det vi kjenner fra folkehøgskolens historie i perioden 1870 til 1905. Denne tradisjonen skal videreutvikles og overføres til dagens samfunn på en eller annen måte slik at folkehøgskolen fortsetter å legge grunnlag for folkelig dannelse, og slik at folk får en stemme, blir deltakende. Igjen er sitat av Anders Johansen: «En viss kulturell allmenndannelse er påkrevd som lim i samfunnets

lenger en privatsak.

For å illustrere folkehøgskolens viktige rolle ytterligere, er det bare å kaste et blikk på hva som skjer i videregående skole og på universitetene. Det er en tendens i norsk utdanningspolitikk til at skoleelever og studenter i stadig større grad blir definert ut fra sine framtidige yrker. Kunnskapsdepartementet fikk før jul en rapport der anbefalingene går på at elever skal forberedes på spesifikke studieløp og yrker på bekostning av bred innsikt og dannelse. Et forslag til finansiering av universitetene går på det samme, finansiering skal følge såkalt nyttige studier som fører til greie yrkesvalg etterpå.

GJENOPPDAGE FOLKEHØGSKOLENS OPPGAVE

Kulturell allmenndannelse som har hele samfunnets liv som siktepunkt, ser ut til å

Jeg vil peke på fire mulige perspektiver for folkehøgskolepedagogikk:

1. Folkehøgskole, en læringsarena for demokrati
2. En samtalebasert, folkelig pedagogikk i høysetet
3. Samtalen skal gi kulturell allmenndannelse
4. Fra personlig dannelse til samfunnsmessig dannelse, eller fra det personlige og individuelle til det kollektive og samfunnsmessige

Dansk folkehøgskole har som hovedsiktemål i dag livsopplysning, folkelig opplysning og demokratisk dannelse. Frilynt folkehøgskole i Norge var lenge etter krigen preget av et slags tradisjonelt nasjonsbyggende perspektiv med fag som folkedans, litteratur og historie der foredraget stod sterkt. Ungdomsopprøret eller studentopp-

” OM DEN FOLKELIGE SAMTALEN FORSTUMMER MISTER DEMOKRATIET EN VIKTIG FORUTSETNING

byggverk, og som utrustning av den enkelte til deltakelse i hele samfunnets liv». Jeg har begynt å lure på om ikke norsk frilynt folkehøgskole de siste 40 – 50 åra har lagt mer vekt på personlig dannelse, på eksistensielle opplevelser og erfaringer, enn kulturell allmenndannelse som har hele samfunnets liv som siktepunkt? Eller for å si det enda tydeligere: har personlig dannelse og eksistensielle opplevelser og erfaringer gjort demokratisk dannelse mindre tydelig? Det er mye som tyder på at skoleslaget har bevæget seg fra det kollektive til det personlige, og at det nå er tid for å vende seg fra det personlige til det kollektive eller samfunnsmessige igjen. Grunnen til at folkehøgskolen bør gjøre dette er for å gi sitt bidrag for å stoppe kunnskapsløs populisme, og for å vitalisere demokratiet. Dannelse er ikke

få stadig dårligere kår. Opp mot slike tendenser blir god folkehøgskolepedagogikk en motkultur. Men det er likevel få folkehøgskoler som bruker demokratisk læringsarena som begrep når de skal presentere seg selv. Jeg har lest gjennom så godt som alle førstesidepresentasjonene skolene har på sine hjemmesider, og det står mye fint; om samarbeid, personlig utvikling, opplevelsesbasert læring, grønt skifte osv. , men bare et fåtall skoler nevner demokrati, og ingen sier at folkehøgskolen skal være en arena for demokratisk læring. Dette behøver ikke bety at ikke skolene de facto er det, men jeg mener at det er nødvendig å flagge dette akkurat nå. Det gjør det også mere forpliktende!

røret mot slutten av 1960-tallet førte til et oppgjør med denne skolen, og det kom nye fag som friluftsliv, kunst/estetikk, teater og drama, musikk og samfunnsfag. Sakte ble alle de nye fagene preget av individuell og eksistensielle opplevelser, og den radikale politiske understrengen fra 1970-tallet ble tonet ned. Poenget er ikke å mane verken 60- eller 70-tallet opp igjen, men å peke på nødvendigheten av å gjenoppdage folkehøgskolens oppgave som demokratisk læringsarena. Et siste sitat av Anders Johansen: «Å samtale er, i bunn og grunn, å gjenskape virkelighetssans og livsvilje».

Arild Mikkelsen

Metodeboken for folkehøgskolen er ferdig og sendt til alle frilynte folkehøgskoler

– Hver høst begynner vi på en ny måneferd. Det føles i alle fall slik. Det er minst like spennende, og uansett hvor godt forberedt vi er, kan det oppstå «we-got-a-problem-Houston»-situasjoner, smiler forfatter Benedicte Hambro. Etter 32 år i skoleslaget vet hun hva hun snakker om.

– Nå sitter jeg på en bank av gode opplegg som jeg vet fungerer. Det gjør de aller fleste som har jobbet en stund i skoleslaget, og det er fryktelig dumt å ikke dele dem. Målet er at boken kan være en inspirasjon til å dele flere opplegg slik at skoleslaget er i utvikling og blir enda bedre.

FALT I SMAK

Boken ble presentert på kurset for nye lærere og ledere i august. Det var tydelig at den falt i smak både innholdsmessig og med designet. Det er rektor Ingvild Tollehaug Jevne og grafisk designlærer Marit Brandsnes på Arbeiderbevegelsens folkehøgskole som har hatt ansvaret for utforming av boken.

ET ARBEIDSVERKTØY

– En bok som deler så mange erfaringer og gode historier, fortjener å bli brukt som et arbeidsverktøy og ikke bare bli stående som pynt. Vi har derfor valgt å fokusere på lesbarhet, plass til å notere ned egne erfaringer og historier og så valgte vi å gå for spiralinnbinding så boken ikke skal falle fra hverandre og at den kan ligge åpen, uavhengig av hvor du er i boken, sier Ingvild Jevne.

F.v. Ingvild Tollehaug Jevne, Benedicte Hambro og Marit Brandsnes.

ET BOKOMSLAG BLIR TIL

– I arbeidet med omslaget til denne boka har jeg jobbet med det som er folkehøgskole. Folkehøgskolen har tradisjoner, lange tradisjoner. Så det å fange folkehøgskolesjelen med et ord, eller en illustrasjon føltes vanskelig. Jeg ville få frem denne sjela, siden det sosialpedagogiske arbeidet er så stor del av folkehøgskolen. Samtidig ønsket jeg å bringe inn boktrykk, som er så uttrykksfullt og spennende å arbeide med. Det var denne som var tilgjengelig da folkehøgskolene ble startet på 1800-tallet. Jeg utfordret derfor Benedicte til å trekke ut en del ord som kunne beskrive livet og læringen på folkehøgskolen. De ordene utgjør omslaget og kapittelinnledning i boken, forteller Marit Brandsnes.

VALGENE

– Alle ordene fikk hver sin font. (En font er en skrifttype, i en bestemt størrelse.) Først ble det valgt ut kun tre typer, men her ble det plassmangel, så det måtte velges noen blytyper også. (Tre typer er bokstaver skåret

ut i tre og blytyper er bokstaver støpt i bly.) Etter litt prøving og feiling, endte jeg opp med å sette opp det hele som en plakat. Alle typene måtte settes fast, prøvetrykkes, justeres, flyttes, sperres og låses fast på nytt, for så å testes igjen. Det ligger en del fysisk jobb bak plakaten, men resultatet gjør det verdt det. Ordene ble til en plakat som er sendt til alle folkehøgskolene i Norge. Sjekk på skolen, kanskje du ender opp med å ramme den inn på din arbeidsplass, utfordrer Marit.

FANGET STEMNINGEN I BOKEN

– Andre får mene noe om innholdet i boken. Noe av det er selvfølgeligheter for enkelte, mens andre ting kan kanskje føre til nye rutiner og opplegg. Marit og Ingvild har fanget essensen i boken med designet og fargene. Det er en bruksbok med glade farger akkurat slik jeg opplever folkehøgskolen – både når måne-landingene går smertefritt og når Houston må trå litt til, avslutter en fornøyd Benedicte Hambro.

ØK

GLOBE - TROTT VED GRYTENE PÅ SKJEBERG

Sindre Engen (38) er kjøkkensjef og internatleder på Skjeberg folkehøyskole i Sarpsborg. Etter en globetrottertilværelse landet han i folkehøgskolen i 2012.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Det er koronastille da jeg ankom i mai, men ingen er permittert ved den fylkeskommunale skolen. Vi finner en hyggelig krok på biblioteket for en prat.

Etter at Sindre tok fagbrev i 2001 ble det mange internasjonale erfaringer som kokk – først i Norge, men så i USA, Spania, Australia, Maldivene og Egypt. I Egypt bodde han i tre år og hadde han ansvar for fire restauranter i byen El Gouna ved Suezbukta og Rødehavet. Restaurantene ble eid av Omar El Sharif og hans sønn Tarik. Filmelskere kjenner igjen navnet på filmstjernen og Golden Globe vinneren fra Hollywood filmer som «Doctor Zhivago» og «Lawrence of Arabia».

Jobben fant han på Facebook – det var en norsk gutt som jobbet der. Da sjefen slutta fikk han rett og slett ansvar for «skuta» – 50 gutter, kokker og servitører – som måtte ha opplæring fra bunnen, mange var analfabeter – så det ble mye kroppsspråk og «tegn-språk». Han forteller om en tøff arbeidskultur og restauranter med topp renommé.

Sindre kom til et nedslitt kjøkken ved Skjeberg i 2012, men allerede i 2013 var et nybygg ferdig, og et tipp topp og effektivt kjøkken sto ferdig.

Kjøkkensjefen er glad for å være sammen med ungdom – du finner intet *Adgangsbudt* skilt til kjøkkenområdet. Men han forteller at det kan variere mye fra år til år hvor søkende elevene er.

Han lager mye av maten, og legger opp til en variert meny. Det er tradisjonsmat, fisk 1-2 ganger uka, woker, mexikansk etc. Kjøttforbruket ønsker han å få ned, og har sine metoder. Men han kaller det ikke vegetar. Variasjon betyr mye, og han bruker rikelig med grønnsaker. Oppskjært frukt er tilgjengelig hele dagen. Til lunsj serveres rester, brødmat og en del salater. Knekkebrød lages på skolen.

For å få ned svinnet har de kjøpt inn mindre tallerkener. Forrige år veide de matavfallet for å synliggjøre svinnet. Folkehøgskolen er Miljøfyrtårn, og som han forteller er det mange retningslinjer – men de gjør så godt de kan.

Det meste av maten lages fra bunnen,

men i helgene hvor det er mindre bemaning går det noe i halvfabrikata. Det er 3.65 stillinger pluss kjøkkensjefen på vask og kjøkken. De har et kost-øre på 57 kroner. – Vi utnytter ressursene godt, smiler kokken.

Engen er opptatt av å bidra til et godt skolemiljø. Smilet er ikke langt unna for mannen som bor på Ise, 15 minutters kjøring fra skolen. Han har hatt valgfag og er ofte med klasser på turer til utlandet – det har blant annet blitt reiser til Zambia, New York og Japan. – Jeg setter pris på å komme tett på elevene, forteller Sindre.

På fritida tar hans fotballinteresse plass – det er Chelsea og Sarpsborg 08 som er lagene. Og han har stadig en fotballpodkast på øret. Ellers går det i turer i skog og mark. Med kone fra Uganda (som han traff i Egypt) – har de også på privaten flere prosjekter i det afrikanske landet på gang.

Kjøkkensjefen avslutter med å fortelle at han er veldig glad for å ha kokkelæringer. Det gjør at han må skjerpe seg. – Da må vi finne på nye ting og utvikle oss. Målet er stadig å bli bedre, dessuten er det stas å få dem gjennom til fagbrev, avslutter den joviale mannen.

FISKE-KAKER

PÅ SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE
100 PERSONER

15 kg hvit fisk (vi bruker hyse eller lyr)

500 g potetmel

1,5 melk (går fint med laktosefri melk)

Salt

Havets krydder

2 dl sitronsaft (fra ferske sitroner)

Pepper

Urter (dill eller gressløk)

Hakk fisken i en hurtighakke

(Vi deler denne i 3 og lager 3 vendinger.)

tilsett salt og gjør massen seig.

Ha i potetmel

Spe farsen med melk

Ha i sitron, krydder og urter

Stek kakene på middels sterk varme i stekepanne med rapsolje.

Disse kakene kan du servere som vanlig middag med potetbåter, grønnsaker, revete gulrøtter og remulade.

Eller som fiskeburgere, da lager du kakene litt større og serverer med en frisk salat, hamburgerbrød, dressing og søtpotetfries.

STRIDEN OM STEDET. HEIDEGGER, NORBERG-SCHULZ OG Y-BLOKKEN

Av Sigurd Ohrem

Å SYNGE VERDEN FREM

Bruce Chatwin lar, i innledningen til sin berømte bok, *Drømmespor*, kjentmannen Arkady fortelle om aboriginernes ur-rituelle Walkabouts. Under disse mytiske og drømmeaktige vandringene blir verden sunget fram og etterlater seg såkalte drømmespor. Drømmer, diktning, kunstverk, alle gir de nødvendige nøkler til å forstå stedet og stedskunsten, dvs. hvordan steder skapes og bevares, gjennom bebygging, beboing og be-tenkning.

I likhet med Chatwin, som siterer filosofen Heideggers tale om «sangen som navn-gir jorden den synger om», vender vi oss mot den dikteriske tenkningen når vi i denne artikkelen skal forstå sammenhengen mellom stedskunsten og –filosofien, representert gjennom den norske arkitekt-professoren Norberg-Schulz og den tyske eksistensfilosofen Heidegger. På denne måten kan vi skaffe oss et redskap for dy-pere å forstå og begrunne hvorfor og hvordan steder og minnesmerker skapes og bevares. Vi kan også, muligens, få en bredere belysning av hvilke verdier den teknisk-instrumentelle tenkemåten har stått opp i mot i debatten om H- og Y-blokka.

STEDET – FRA TOPOGRAFI TIL TOPOLOGI

Kampen om å identifisere og erobre/eie stedet er et hovedtema bak samtidens lokaliseringsdebatter og er en viktig drivkraft for mange kulturaktivisters engasjement i stedsbevaring- og utvikling ruralt og urbant. Kulturlandskap, bygninger og andre konstruksjoner kan inneha vital betydning for byens eller stedets kollektive og kulturelle identitetsskaping, men her er det ikke kun fysiske og topografiske forhold som spiller inn. Fellesfortellinger som gjenskapes på folkemunne, og ofte videreføres gjennom litteratur, film, historiske spill med mer, gir også mening til individuelle livshistorier og bidrar til kulturell integrering av en befolknings allmenne, eksistensielle prosesser. Alle disse funksjonene, bør tas i betraktning når man for eksempel skal rive/restaurere et kollektivt kunstverk og bygningskompleks av samfunnsmessig betydning, som i H og Y-blokkas tilfelle. Etablering og formidling av stedsidentitet er en flerveis prosess, der menneskelig persepsjon av det fysiske/topografiske stedet kun er ett av utgangspunktene.

HEIDEGGERS SPRÅKFILOSOFI INSPIRERTE NORBERG-SCHULZ

Filosofen Martin Heidegger hadde flere faser i sitt forfatterskap, der han i den senere delen for alvor vender seg mot kunsten og stedet som fenomen.

Denne romlige nyorienteringen kommer til uttrykk gjennom et økt fokus på lokalisasjonen og måten naturen, i den kunstneriske og rituelle praksisen, melder sin atkomst på, gjennom stedet eller «lysningen». Han tar med dette de avgjørende skrittene mot en såkalt værenstopologi, en eksistensiell stedfilosofi som arkitekt-filosofen Christian Norberg-Schulz senere konkretiserer.

Det som står på spill er kunstens rolle i bevaringen av åpningen hvor det estetiske bruddet oppstår, og gir opphav til en visjon som den kunstneriske innrissingen bevarer, gjennom kunstverket, templet eller diktverket som spor. «There is a crack in everything, that's where the light gets in» (Leonard Cohen).

Til grunn for dette perspektivet ligger antakelsen om at væren kun framtrer ved og

gjennom stedet. Det er ikke lenger subjektet som bringes i tale, blikket rettes nå mot det dikteriske språket og den særegne poetiske måte som stedets eksistensrom kommer til orde på. hos Heidegger gjennom diktere som Georg Trakl, hos Norberg-Schulz i Tarjei Vesaas' poetiske beskrivelser av hjemstedet i skogbrynet. Språket taler når mennesket tier.

BYGGING ER STEDSBEVARING

Arkitektur er stedskunst sier Norberg-Schulz. Å bebygge et areal, å tegne og planlegge en bygning eller installasjon er å skåne og bevare stedet. Gjennom stedskunsten lar dikteren eller arkitekten **stedets ånd** komme til orde. Han bruker den filosofiske termen **genius loci**, nærmere bestemt (varheten for) stedets ånd, som kriterium for en stedskunst som aktivt gjenspeiler, bevarer og viderefører stedet som lysning. Ifølge Heidegger forutsetter denne varheten, som han også kaller skåning av stedet, en dikterisk/ poetisk innstilling til naturen og omgivelsene. Kun gjennom denne poetiske innstillingen, som Norberg-Schulz ser hos Vesaas, er det mulig å fatte og formidle stedets ånd, det fenomenologiske nærværet for å finne sted, slå seg ned, bygge og bo i egentlig forstand.

Om bygge og bebo er samtidig å tenke. Med sterk inspirasjon fra Heideggers artikkel *Bauen, wohnen und denken*, etablerer Norberg-Schulz en helhetlig, hermeneutisk, arkitektfilosofisk tilnærming, der stedsfenomenet som tilsykekomst for det hellige står i sentrum, og hvor arkitekturens/ stedskunstens oppgave er å la stedets ånd komme til orde få en mest mulig autentisk måte.

I Heidegger sene språkfilosofi rykker billedkunsten og diktningen som avdekking av væren og naturen inn i filosofen, og inntar deretter en unik en privilegert tilgang til væren. Denne tenkningen utformes bl.a. i artikkelen *Bauen, wohnen denken* (Bygge, bo, tenke) som en tenkning av væren som til-stede-komst og som «lokalisering» eller situert avdekking. Værens tilstedekomst skjer gjennom anmeldelsen av das Geviert, (firfoldigheten av jord og himmel, menneske/guder) som dannes av den vertikale jord/himmel-

aksen og den horisontale relasjonen mellom dødelige (mennesker) og udødelige(guder).

Hos Ole Møystad beskrives det slik: *Heideggers begrep 'das Gevierte' viser til krysningspunktet mellom to eksistensielle akser; nemlig den mellom menneske og væren, eller dødelig/guddommelig, og den mellom jord og himmel. Krysningspunktet mellom disse to akse-sene danner ifølge Heidegger sentrum ('die Mitte') i det eksistensielle rom. 'das Gevierte' symboliseres med en sirkel gjennomskåret av en horisontal og en vertikal linje; som det gamle norrøne solhjulet.*

Forbindelsen mellom arkitektur og 'sted' synes umiddelbart mer nærliggende enn mellom arkitektur og 'punkt'. En naturlig følge av Heideggers fusjon av mening og væren er at Christian Norberg-Schulz, omarbeider den abstrakte, logiske størrelsen 'punkt' til det langt mer konkrete, fenomenologiske 'sted'.

I firheten speiler det himmelske/gudene det jordiske livet til menneskene, og gjennom den kultiske virksomheten, eller stedsdiktningen og -kunsten tilvises menneskene sitt sted, mens verden gjennom denne kunstneriske virksomheten kan revitaliseres og bevares. Dette skjer gjennom stedskunsten, arkitekturen som tar hensyn til stedets egenart, lysets bevegelsesretning og terrengets særegne form. Forestillingen om gudenes rolle i stedskunst og diktning er en kompleks vev/arkitektur som overskrider den trivielle verden, og på denne måten gir dette høyere mening.

Y-BLOKKEN MELLOM STEDSKUNST OG SJAMANISTISK SKAPERKRAFT

Den avdøde Heideggerkjenneren Bjørn Holgernes brukte indianernes kultiske ritualer som eksempel på den poetiske virksomhet som ligger forut for konstruksjonen og etableringen av et hellig sted. Disse rituelle handlingene har sin parallell i den kunstneriske skaper-situasjonen.

Når jeg ganske nylig, i Picasso-utstillingen på Henie-Onstad senteret, leser kunstneren Carl Nesjars beskrivelser av innrissings-virksomheten som utfoldet seg under gjenskapingen av Picassos tegninger på regjeringskvartalets yttervegger, går tan-

kene til sjamanistiske ritualer der kunstneren er selve sjamanen. Kledd i uformelige, polstrede sikkerhetsdrakter og gassmasker, sandblåser kunstnerne de minneverdige, pastorale motivene inn i veggene på H-blokka og Y-blokka. De likner utsendinger fra fortiden, kledd i sine rituelle gevanter. Det hele har en aura av mystikk.

Nesjar beskriver da også denne virksomheten som meget farlig, man kan «når som helst få revet av seg hånden», pga det ekstreme trykket fra sandblåsepistolet. Kunst som blir til under slike forhold, dvs. på dødens terskel, likner til forveksling skapelses-ritualer i såkalte primitive, opprinnelige kulturer, på beslektede måter knyttet til konstitueringen av stedet som åsted for magiske handlinger.

Med himmelropende kunst og arkitektur trekkes himmelen ned på jorden og plasserer mennesket nær sentrum, ofte som en kikker på scenen, men via sjamanen/kunstneren potensielt som en forestilt deltaker i selve skaperakten.

Den ytterlige minne-dimensjonen, som er tilført i og med terroren 22. juli 2011, handler om et globalt ansvar for å huske, og slik å skåne et sted som har blitt gjort hellig for det verdslige mennesket, paradoksalt nok gjennom en, hinsides det fattbare, grusom handling. Uten nettopp det unike minne-teateret **ruinen** utgjør vil fortellingene om terroristens forskrudde handlinger fort bli henvist til pressehistoriens digitale fjernlager, med dystre utsikter når det gjelder gjen-erindring.

TEPELARKITEKTUR OG H-BLOKKEN

Christian Norberg-Schulz uttrykte allerede som ung mann, i en Bonytt-artikkel i 1959, sin begeistring for den sandblåste, integrerte utsmykningen i H-blokken, der han så en form for berikelse eller 'utsmykning' som er like organisk integrert med byggverket som grekernes bygningsornamenter og gotikkens skulpturale effekter. Han omtaler her en bruksbygning med termer fra kunsthistorien og tempelarkitekturen. Slik prøvde han allerede tidlig å sammenføre klassiske måter å tenke kunstarkitektur på med moderne arkitekturperspektiver, der betoning av den vertikale aksens himmel og jord, hvordan det hellige innrammer og gir

mening til det menneskelige, får en styrket betoning. Senere formulerte han en stedsforståelse som ivaretok både det fenomenologiske og det konkrete, det topologiske og topografiske ved det autentiske stedet, slik det framtrer i hans nye begreper i videreføringen av Heidegger.

Stedskunst handler om å gjenspeile stedets ånd (genus loci), og i Heideggers topologi, hans stedsfilosofi, handler dette nettopp om hvordan stedet blir konstituert og rekonstituert. Det er et nært og indre forhold mellom stedskunst (bauen), tenkning (denken) og den boende virksomheten (wohnen).

TEKNIKKENS TIDSALDER

Til grunn for dette fenomenologiske, kunstestetiske synet på arkitektur og kunst lå opprinnelig en grunnleggende kritikk av filosofi- og kunsthistorien, med en tilsvarende tidsånd-diagnose og advarsel om hva som ventet Vesten framover. Siden denne tenkningen ble etablert på 1950-tallet har den instrumentelle fornuft videreutviklet seg til et dominerende paradigme på stadig flere områder. I følge Heidegger kjennetegner den tekniske fornuft vår forståelse av selve væren, og dermed hvordan alle verdens gjenstander framtrer for mennesket. Under teknikkens herredømme blir alt kalkulert, målt og veiet, også mennesket selv. Det er denne erkjennelsesformen og tilhørende handlingslogikk som også kommer til å prege arkitekturen, og som Norberg-Schulz satte seg fore å motvirke gjennom sin filosofiske formulering av arkitektur som stedskunst.

I teknikk-tenkingens selvforståelse er det det menneskelige subjektet som underlegger seg naturen, og gjennom sine instrumentelle prosjekter dermed determinerer våre omgivelser. Men dette er bare hybris, overmot. I det forestilte dominansforholdet betrakter mennesket seg som subjekt *stilt over for* og over gjenstanden, objektet, en forståelsesform som en, i følge Heidegger neppe kan overvurdere omfanget av. Vi kan dermed ikke lenger betrakte og bruke teknologien som et nøytralt instrument, med avgrenset bruksrett og kontrollert anvendelse. Det værende, inkludert mennesket, blir i sin totalitet innlemmet i den «teknifi-

Regjeringskvartalet er et bygningskompleks i kvartalene langs og mellom Akersgata og Grubbegata i Oslo sentrum. To av bygningskroppene som ble skadet under terrorangrepet 22.juli 2011 er først og fremst Høyblokka eller H-blokka, bygget i 1958 og Y-blokka ferdigstilt i 1970, begge dekorert med integrert kunst basert på Picassos tegninger. Bygningene er tegnet og bygget i regi av arkitekt Erling Viksjø. Den besluttede rivningen av Y-blokka har vakt sterke reaksjoner blant lokalbefolkningen og bevaringsforkjempere i Oslo, men også nasjonalt og internasjonalt..

sering» som kontinuerlig foregår, og som gradvis også har inntatt vitenskapen og vår filosofiske selvforståelse.

Når mennesket, ut fra en slikt perspektiv, innenfor organisasjonen framtrer som en «ressurs» (human resources = HR) er dette ikke kun et produkt av en subjektiv innstilling, men derimot den dominerende måte å møte væren på. Under dette paradigmet fremtrer både mennesket og dets omgivelser som uttrykk for og produkt av den tekniske formålsrasjonaliteten.

DE SISTE TING

I følge den sene Heidegger er all kunst dypest sett diktning, og som diktning vesentlig av språklig karakter. Dette gjelder ikke minst for arkitekturen, som Norberg-Schulz benevner som stedskunst. I disse poetiske virksomhetene forsamles firheten, her kalles jord og himmel til tings, i en strid der levende mennesker, bringes i kontakt med gudene, de u dødelige. Kunsten, bygningen, krukken og templet bærer som diktende virksomhet bud om dette forsamlende bruddet i den hverdagslige livsverden, stående som et riss etter den skapervirksomhet som her har funnet sted. Gjennom de bevarte sporene etter slike diktteriske utsigelser mottar og bekrefter et historisk folk sin tilhørighet til det verdens- og værenshistoriske, det opprinnelige, udelelige forsamlingsstedet blir en integrert del av kulturarven.

Det er denne erindringsmuligheten som stenges når et verdenshistorisk kulturminne ødelegges, enten vi snakker om Herostratos´ brenning av Artemistemplet i Efesos eller IS sin rasing av oldtidsbyen Palmyra. Kanskje er likevel det gjenstående tårnet etter Gedächtniskirche i Berlin den mest velvalgte sammenlikningen. For berlinerne bevarte Gedächtniskirche som en ruin — et testament over destruksjonen og terroren tyskerne påførte seg selv, en daglig påminnelse om noe som aldri skal kunne fortrennes.

Når regjeringskvartalet bevares som stedskunst, med Y-blokkas utsmykning som nødvendig del, vil det også, som ruin, stå som minnesmerke over terrorhandlingen som **en landsmann** rettet mot sin egen nasjon, ikke en fremmedkulturell islamist som angrep det norske folk. Denne dobbelheten, som er helt fundamental, omstøper både terroren og den paranoide fremmedfrykten til et monumentalt avmaktsuttrykk, og tilfører, paradoksalt nok, regjeringskvartalet en minnesdimensjon vi verken kan ignorere, eller overvinne.

Litteratur
Høyblokka-en bygningsbiografi, [Hugo Lauritz Jenssen](#), Forlaget Press 2013
Bauen, wohnen, denken, [Martin Heidegger](#), i Vortrage und aufsatze, Klett-Cotta
Ut av det hellige kaos, [Bjørn Holgernes](#), Høyskoleforlaget 1998

innspill

HVILKE SPØRSMÅL KAN VI STILLE TIL KORONASITUASJONEN I LYS AV GRUNDTVIGS SKOLETANKER?

Kommer verden til å bli et bedre sted nå? Kommer vi til å få renere luft og hav, vil vi bli gode mot menneskenes jord og ta vare på skjønnheten og varmen, som om vi bar et barn varsomt på armen (fritt etter Nordahl Grieg)?

Kommer dette noen gang til å være over? Vil alt bli som før, bare vi får tilgang til en vaksine? Og hva er det med denne vaksinen som alle mennesker i hele verden må ta, minst én gang? Og masker – hva gjør maskeringen med mennesker? Bortsett fra å fjerne den enkeltes individualitet, så er de heller ikke spesielt virksomme mot virus.

Hva er det egentlig som skjer?

Det eneste vi med sikkerhet vet – det er at vi *ikke vet!*

Ifølge Folkehelseinstituttet har 257 mennesker lidd en koronavirus-relatert død i 2020. Til sammenligning så dør ca. 1 000 mennesker av influensa i Norge hvert år, og de fleste forkjølelser og influensaer årsakes av koronavirus. Da testenes pålitelighet er omdiskutert, må vel den faktiske dødeligheten ved diagnostisert Covid19 avgjøre pandemiens alvorlighetsgrad. Ifølge statistikken ligger den et sted mellom 0,1 og 0,3 % – globalt, tilsvarende en mild til middels influensaepidemi. Gjennomsnittsalderen til de døde er godt over 80 år.

Så hva er det da vi er så redde for? Kan det være slik at mediene har bidratt til en

omfattende panikk i verdensbefolkningen, uten egentlig medisinsk dekning?

Og uansett, om vi ikke er særlig redde men likevel finner oss selv som deltagere i den store *dugnaden*: hva blir resultatet?

Kommer vi til å se en positiv utgang av koronasituasjonen, slik mange håper, eller i alle fall håpet de første ukene under våren? Kommer det til å bli varige forandringer med mindre overforbruk, en mer fornuftig reisemoral og nye og holdbare holdninger til maten vi spiser? Kommer det til å bli en ny global økonomi til det beste for alle?

En global *nedstengning* skal beskytte oss fra et virus som visstnok ingen ennå har lykkes å isolere. Og hvor lenge denne unntakstilstanden kommer til å vare, det vet ingen. Samtidig blir begrepet *The New Normal* blir lansert i form av sosial isolering, bruk av masker og begrensning av demokratiske rettigheter som *forsamlingsfrihet*, *ytringsfrihet* og *reell politisk innflytelse*. Verdens Økonomiske Forum (WEF) lanserer nå, angivelig med støtte av FN og i nært samarbeid med tekno-gigantene i Silicon Valley, kampanjen *The Great Reset* som i korthet handler om overgangen fra det industrielle samfunnet til det teknokratiske.

Så hva har dagens koronasituasjon med Grundtvigs skoletanker å gjøre? Alt! Som jeg ser det. Hvor blir det av den enkeltes frihet, den folkelige opplysningen og demo-

kratiet? Den likeverdige samtalen og møtet med *Den andre*? Hvem avgjør NÅ hva som er til det felles beste? Og hva er da et menneske – vil menneskelivet fortsatt oppfattes som et guddommelig eksperiment av ånd og støv, i en virkelighet der Kunstig Intelligens (KI) og transhumanisme inngår – og etter hvert tar over mer og mer? Dette ser jo dystert ut.

Men heldigvis så finnes et lys i tunellen! Vladimir Putin tilkjennegav nylig at Russland allerede har lyktes med å fremstille en helt ufarlig – og dessuten frivillig! - vaksine mot det aktuelle koronaviruset. Her er et tanke-eksperiment:

Hva om Putin ganske enkelt har lansert en vaksine som kun inneholder f. eks. sterilisert vann? Det ville jo være en mulighet til å få slutt på den globale unntakstilstanden uten at noen mister ansikt (legemiddelindustrien ville så klart gå glipp av enorme inntekter). Ville koronasituasjonen falle sammen som et korthus når alle som ønsker det kunne vaksinere seg, og dermed føle seg trygge? Da ville alle nedstengninger og udemokratiske hastetiltak bli unødvendige, og menneskene kunne igjen bruke tid og energi på å bygge fred og velstand. Til det felles beste. Genial! Men kanskje en altfor langsøkt ønsketenkning?

Turid Ulven

HALLRES DEBUT-EP - RETT TIL TOPPS PÅ NRK P3 URØRT

«Hallre» er et soloprojekt i ordets rette forstand. Alt skrives, synges, arrangeres, spilles, tas opp og produseres av bakmannen Kjetil Hallre, lærer ved Ringerike Folkehøgskole og leder for kurset for nye lærere i Folkehøgskoleforbundets regi. Debut-EP-en «Oppover Nedoverbakke» inneholder fire sanger som alle gikk rett til topps i sommer på NRK P3 Urørts liste over populære låter, og har allerede nådd ut til et bredt publikum. «Det er de hverdagslige, nære ting Kjetil skriver om og kler inn i et vakkert musikalsk bilde», skriver Anne Gro Christensen i Ringerikes Blad om utgivelsen, og legger til at de fire svært varierte låtene *er* «pakket inn i et spennende lydbilde som rører, gleder og fenger». Sangene har en tyngde i teksten – fra det nære, hverdagslig melankolske, det livsfeirende og jublende, eller til det såre og vonde. For Kjetil har det helt siden barnsben av vært stort fokus på musikk. Det var derfor det som 5-åring var tryggere med dyne og pute ved siden av storbandet som faren dirigerte, enn hjemme med barnevakt. Med bakgrunn fra barnekor, skolekorps, tensing og utallige band – alt fra storband til metallband – har Kjetil sanket bred erfaring fra mangfoldige musikalske roller. Derfor står han bak alle sangene og alle instrumentene på albumet, og har fungert som både lydtekniker, produsent og promotør. EP-en «Oppover Nedoverbakke» ble sluppet i slutten av juli.

Se anmeldelse side 37

ØK

NOTERT

NYLIBERALISME

Til liks med dei fleste skolerte kritikarar framstiller Bakan nyliberalisme som ein ideologi og ein politisk politikk som bygger ned demokratiet og rettsstaten til fordel for business. Det skjer gjen- nom å privatisere alt frå jernbane til gamleheimar, altså offentlege institusjonar og offentlege bygningar. Dette går saman med den såkalla dereguleringa som inneber å fjerne legale hindringar slik at storselskapa får større handlingsrom.

Jon Hellesnes i Klassekampen

KORANSKOLER

Etter den kalde krigen, ble mange tidligere autoritære stater i Europa demokratiske. Den arabiske verden opplevde det mot- sette: sekterisme, autoritær undertrykkelse og islamistisk vekst. I dagens Pakistan er det 40.000 koranskoler, såkalte madrasser, der millioner av fattige barn indoktrineres i radikal islam. Skolene er finansiert av wahhabist-regimet i Saudi-Arabia.

Sylo Taraku i = Oslo

BILLIG NORSK MAT

Dersom vi skal finne en konstruktiv vei videre for jordbrukspoli- tikken, er vi nødt til å skrote fortellingen om billig mat og er- statte den med et helt nytt paradigme. Dagens fortelling er nem- lig en illusjon. Billig norsk mat finnes ikke. Norsk jordbruk kan aldri bli «kostnadseffektivt» eller «konkuransedyktig» i global målestokk. Det vil alltid være billigere å dyrke korn og matvek- ster på store flate jorder i lavkostland som har billig arbeidskraft, enn det er i Norge. Her har vi både lite matjord, topografiske og klimatiske utfordringer, og en befolkning som er vant til en høy levestandard og gode lønninger, Heldigvis, kan man jo legge til. Derfor kan man, satt på spissen, hevde at absolutt ingen norsk matvareproduksjon kan la seg forsvare ut fra rene økonomiske argumenter i et kapitalistisk og globalisert verdensmarked.

Mari Gjengedal i Klassekampen

JENS BJØRNEBOE

Til det som stadig fascinerer, hører derimot at forfatteren i sin søken etter frihet knapt lot seg spenne for noen ideologisk vogn over lengre tid. Snarere var Bjørneboe det Tore Rem kaller «kon- sekvent kontrær», en arrogant alenevandrer med forakt for ma- joriteten og de rettroende og i stadig intellektuell bevegelse – på en måte som dagens polariserte, digitalt formede debattklima tilsynelatende i stadig mindre grad synes å gi rom for.

Kåre Bulie i Klassekampen

NOTERT

HVORDAN MISTE ET LAND

Det tyrkiske Ece Temelkuran mener er venstresidas viktigste unnlatelssynd er at den glemte hvem den var til for. – For en generasjon eller to siden var det vi som var ute i arbeider- bydelene, på den fattige landsbygda, på og utenfor arbeidsplass- ene, skriver hun, og det var vi som hadde et program som bød på håp og brød. Men det gikk av moten, og når venstre skulle kjem- pe mot den nye trusselen fra ytre høyre, fra de religiøse lederne, og de organiserte kriminelle, hadde de ikke folk med seg. Mens de fokuserte all sin energi på misbruk av statsapparatet eller på å vinne twitterdebatter med motstanderne, kjørte AKP-folkene til Erdogan rundt og delte ut brød til de som var sultne.

Jonas Bals i Klassekampen

TAUSHETEN FRA STORSAMFUNNET

- Arbeiderpartiets Jan Bøhler støtter tydelig muslimer som øn- sker likestilling, menneskerettigheter og ytringsfrihet. Det mener jeg er rett tilnærming. Det er viktig å vite at et fenomen som hijab er kontroversielt også blant muslimer. Filmskaperen Deeyah Khan måtte rømme fra Norge i 1995, etter hets fra kon- servative muslimer. Hun sier at tausheten fra storsamfunnet, kvinnebevegelsen og det norske menneskerettighetsmiljøet knuste hjertet hennes. Slike svik fra liberalt hold ahr styrket høyrepopulistne i land etter land i Europa, sier Sylo.

Sylo Taraku i = Oslo

TYSKLAND OG FATTIGDOM

På begynnelsen av 2000-tallet sto sosialdemokraten Gerhard Schröder for liberaliseringer i arbeidsmarkedet, med formål om å redusere statens forpliktelser og samtidig skape insentiver til arbeid. Sett under ett, og særlig i lys av det siste tiårets Europa, har Tysklands anstrengelser bidratt til landets lave arbeidsle- dighet og store eksportoverskudd. Men Tyskland har samtidig en av kontinentets lavlønnssjekto- rer. En av seks tyskere lever nær eller i fattigdom, ifølge folke- opplysningsbyrået BPD. Som det internasjonale pengefondet i fjor påpekte, er den positive handelsbalansen like mye et resultat av at tyskere ikke har råd til å importere: Husholdningers forbruk som andel av økonomien har ifølge IMF sunket fra 60 prosent i 1995 til 50 prosent i 2018. De store eksportinntektene tilfaller ikke lønsmottakerne ei heller det offentlige. Ulikheten i formue er blant Europas tydeligste.

Terje Hetlelid i Klassekampen

SLUTT MED DET!

Om du tror at folkehøgskolene er tilpasset alle,

slutt med det!

MaxPower

FULL STANS FOR FLYINDUSTRIEN

Safran-konsernet hadde en omsetning på 24 milliarder euro i fjor, men konserndirektør Phillippe Petitcolin sliter med å anslå årets omsetning: «Noe så plutselig og omfattende har jeg aldri sett. Det som plager meg mest nå er den usikre framtiden. Jeg klarer ikke å si hva omsetningen vil bli i juli.»

Den franske luftfartsindustrien, en av landets fremste ekspor- tindustrier med over 300 000 direkte arbeidsplasser, vakler. I regionen Occitanie, hvor nær halvparten av produksjonen er samlet, er skjelvet ekstra merkbart.

Le Monde diplomatique

FØRSTE-INNTRYKKET

«Du får aldri en ny sjanse til å gi et godt førstegangsinntrykk,» sa Oscar Wilde, irsk forfatter og dramatiker, 1854–1900. Men hva husker vi av førsteinntrykk og hvor riktig er det?

Her er et lite opplegg som må gjøres et par tre uker etter skolestart. Hver elev svarer på spørsmålene under som er skrevet på et A4 ark. De bretter arket, stifter det sammen og skriver navn og linje utenpå. Skrivene legges i konvolutter merket med linjenavn. Konvoluttene limes igjen og legges på et trygt sted til avskjedsmiddagen. Da får elevene skrivene tilbake.

Noen deler henrykt førsteinntrykkene med de andre og synes det er gøy å bli minnet om hvordan de første ukene var. Andre synes det er ytterst pinlig og deler ikke med noen. Den søteste historien er Gerd og Thomas. De ble kjærester i oktober. Thomas omtalte seg selv som en skikkelig nerd og var storfornøyd meg tilværelsen: «Jeg er nerd, men jeg har Gerd!»

Både Thomas og Gerd kom gledesstrålende bort til meg og viste frem arkene sine. På spørsmålet om hvem de gjerne ville bli kjent med hadde de skrevet hverandres navn og noen hyggelige kommentarer om hvorfor – i begynnelsen av september.

FØRSTEINNTRYKK

XX folkehøgskole 4.september 2019 – 10 dager etter skolestart. NB! Viktig å ha med for å bli minnet om når dette faktisk ble skrevet.

Hvem husker du fra de første skoledagene og hvorfor?
Hvem har gjort inntrykk på deg og hvorfor?
Hvem tror du ikke du kommer til å bli kjent med og hvorfor?
Hvem har du lyst til å bli kjent med og hvorfor?
Hvem er du mest sammen med nå?
Når du er ferdig, bretter du arket en gang, stifter det sammen og skriver navn og linje utenpå og legger det på stolen merket med din linje. Arkene blir lagt i en forseglet konvolutt for hver linje, lagt i safen og blir ikke tatt frem før avslutningsmiddagen i mai. Det er bare du som skal se arket.

Bendicte Hambro

NOTERT

FRODE ALNÆS

Han flyttet til Oslo igjen i 2009. Selv om ennå har sterke følelser for fødebyen , føler han seg like mye som nordmøring som kritiansunder.

- Det er noe med naturen på Nordmøre som facinerer. Skoleåret i Surnatal, på Nordmøre folkehøgskule, var også fantastisk, selv om usikkerheten min på grunn av hårmangelen gjorde at jeg ikke klarte å bo på dobbelltrom. Folkehøgskole burde være obligatorisk for alle, sier Frode entusiastisk, og legger til nærmest i en bisetningen: - Det var forresten på rom 03 på folkehøgskolen at «Vitae Lux» ble komponert.

Vi over 60

TRAGEDIEN ET FAKTUM I KYST-NORGE

Brox trekker en tydelig linje fra Erik Brofoss og planen for Nord-Norge til den situasjonen som den norske fiskerinæringen befinner seg i nå.

- De gjorde fiskeriet om til en industri og la til rette for at de små båtene ble erstattet av store trålere. Da systemet med kjøp og salg av fiskekvoter ble innført i 1990, var tragedien et faktum i Kyst-Norge, sier Brox og bruker økonomisk fagterminologi for å illustrere sitt poeng.

- Vi må snakke mer om «grunnrente», for fisken i havet er en ressurs som kan gi evig avkastning. Da kan vi ikke legge den i hendene på noen få kapitalister med store trålere. Det er omtrent det samme som om staten skulle gitt bort ei tomt i Stortingsgata gratis til en eiendomsspekulant, sier Brox.

Ottar Brox i Klassekampen

HJELP FRA JENS BJØRNEBOE

Personlig er jeg glad for at jeg ikke slapp å ha noe med Jens Bjørneboe å gjøre. Våren 1971 ble jeg utvist fra en folkehøgskole, på tynt grunnlag, og var ganske fortvilet. En klassekamerat, Inge Ås, ringte til Bjørneboe og sørget for at jeg fikk en lang oppmuntrende samtale der han, med sin velkjente, varme stemme, både trøstet og fortalte vittige historier fra sine egne utvisninger fra forskjellige skoler. («Dette er ikke verdens undergang!») Han lovt støtte hvis det trengtes, og jeg fikk styrke til å gå mot skoleledelsen. En proteststreik fra elevene hjalp også. Saken endte med forlik før den kom til sak, og jeg fikk fortsette.

Historiker Edvard Mogstad i Klassekampen

KALENDER

21.-22. september 2020

Folkehøgskolens lederutdanning
Papirbredden, Drammen

22.-23. september 2020

Tillitsvalgtkonferansen
Webinar

23.-24. september

Styremøte Folkehøgskoleforbundet
Oslo

21.-23. oktober

Oppstart Folkehøgskole PPU
USN- Campus Vestfold

3. november

IU, dagsseminar – undervisningopplegg
Globalvettreglene, Oslo

5. november

IU, dagssem – undervisningopplegg
Globalvettreglene, Tr.heim

4.-6. november

Økonomikonferansen
Klækken hotell, Ringerike

10. november

IU, dagssem – undervisningopplegg
Globalvettreglene, Bergen

23.-24.november

Folkehøgskolens lederutdanning
Papirbredden, Drammen

Følg med på *kalender* på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

#FHSliv

ih folkehogskolene
Rødde Folkehøgskole

Noen folkehøgskoler var tidligere ute med hengekøyetrenden enn andre! @roddefhs fant ut at folkehøgskole + hengekøye = sant allerede i 1973! På bildene ser du rektor Fagerli og lærer Kiplesund i 1973.

ih folkehogskolene

Vi må aldri glemme 📷 Bildene er tatt da folkehøgskoleansatte besøkte Utøya høsten 2019. Foto @okrabb

ih folkehogskolene
Harstad folkehøgskole

Vi ønsker alle våre følgere en riktig god helg, og en fin pridefeiring, selv om den ble noe annerledes i år ♥♥♥♥♥♥♥♥
Bilde av @eskildsvendsen ved @teaterlinja_harstadfhs
Foto: Patty Thorbergesen #harstadfhs #folkehøgskole #fhsliv #fhssavn

Ingvild Sættem Beltesbrekke

Sagatun

GJENOPPSTÅR
I OPPRINNELIG
DRAKT

For 156 år siden åpnet dørene til Sagatun folkehøgskole på Hamar, Norges første folkehøgskole, der de tok imot de første 47 elevene en høstdag i 1864. Det var de unge grundtvigianerne Olaus Arvesen og Herman Anker som startet denne kulturinstitusjonen. Anker hadde med seg en arv på 400.000 kroner som ble investert i prosjektet. Skolen var viktig og sentral for utviklingen av frilynte folkehøgskoler i Norge, men fikk bare leve i 27 år. Men bygningene står der fremdeles og hovedbygningen renoveres i disse dager for tosifrede millionbeløp.

På Hamar: Øyvind Krabberød

Sagatun folkehøgskole var et progressivt opplysningsprosjekt, en skole uten eksamen, med mål om å åpne ungdommers øyne og ører for rikdommen i livet. Her lærte de om Norges- og verdenshistorie, jordbruk og økologi, språk, fysisk aktivitet og ernæring, kropp og anatomi, kunst og kultur. Sagatun var også den første skolen i landet der elevene fikk seksualopplysning.

Sagatun var en av de viktigste kultura-renaene i Norge under nasjonalromantikken, og etableringen av denne skolen bidro nærmest alene til å gjøre Hamar til en av landets viktigste byer i sin samtid. Her vanket politikere og kulturpersonligheter. Bjørnstjerne Bjørnson, Fritjof Nansen, Aasmund O. Vinje, Ivar Aasen, Nina og Edvard Grieg, Jonas Lie og Johan Castberg var blant gjestene.

REN IDEALISME

Vi møter far og sønn i Hamar Eiendomsforvaltning en vårlig maidag. Det er et selskap med en stor portefølje, men som nå legger penger, kjærlighet og energi i å sette Ankers bolig i tipp topp stand. Det er en stolt duo vi møter midt i korona-våren. Det er betydelige summer som legges ned i bygget, og ikke minst dedikasjon og tid. Kjelleren graves også ut, et stort arbeid – og skal romme blant annet lager og ventilasjon. De har budsjettert med å bruke 25 millioner på prosjektet, men Erik Jacobsen innrømmer

at det kan bli mye mer, og at det er ren idealisme og lite forretningsøkonomi som ligger bak. Det har blitt et mangeårig prosjekt, og en prosess som har tatt tid – med kommune og fylke involvert.

Hamar Eiendomsforvaltning ønsker å bidra til at Sagatun igjen skal framstå i 1860-tallets drakt. Ikke som museum, men som et

levende miljø der man får forståelse for historien, tiden og stilen. De ønsker å satse på den gode opplevelsen. Med en kombinasjon av mat, drikke, kultur og historiefortelling rettet mot alle samfunnsgrupper, fra skolebarn til pensjonister. De mener det er lettere å skape interesse og engasjement for historien når det kan knyttes til et konkret sted som Sagatun.

Junior, Magnus S. Jacobsen, har brukt timevis på blant annet Nasjonalbiblioteket for å lete fram fakta og bildemateriale om aktiviteten på Sagatun. De ønsker å gjenoppbygge folkehøgskolens hovedbygg i en så opprinnelig utgave som mulig. De jobber også kontinuerlig med å samle kunnskap og historisk materiell fra folkehøgskolen, paral-

lelt med selve oppussingsarbeidet, og drar stor nytte av sin brede kontaktflate. Far og sønn jobber i tillegg med å kartlegge Anker-familiens etterslekt – for å spore opp informasjon, historier, fotografier etc., og spille på lag med disse personene og holde dem løpende orientert om prosjektet.

Bruker store summer på Sagatun. F.v. Magnus S. Jacobsen og Erik Jacobsen

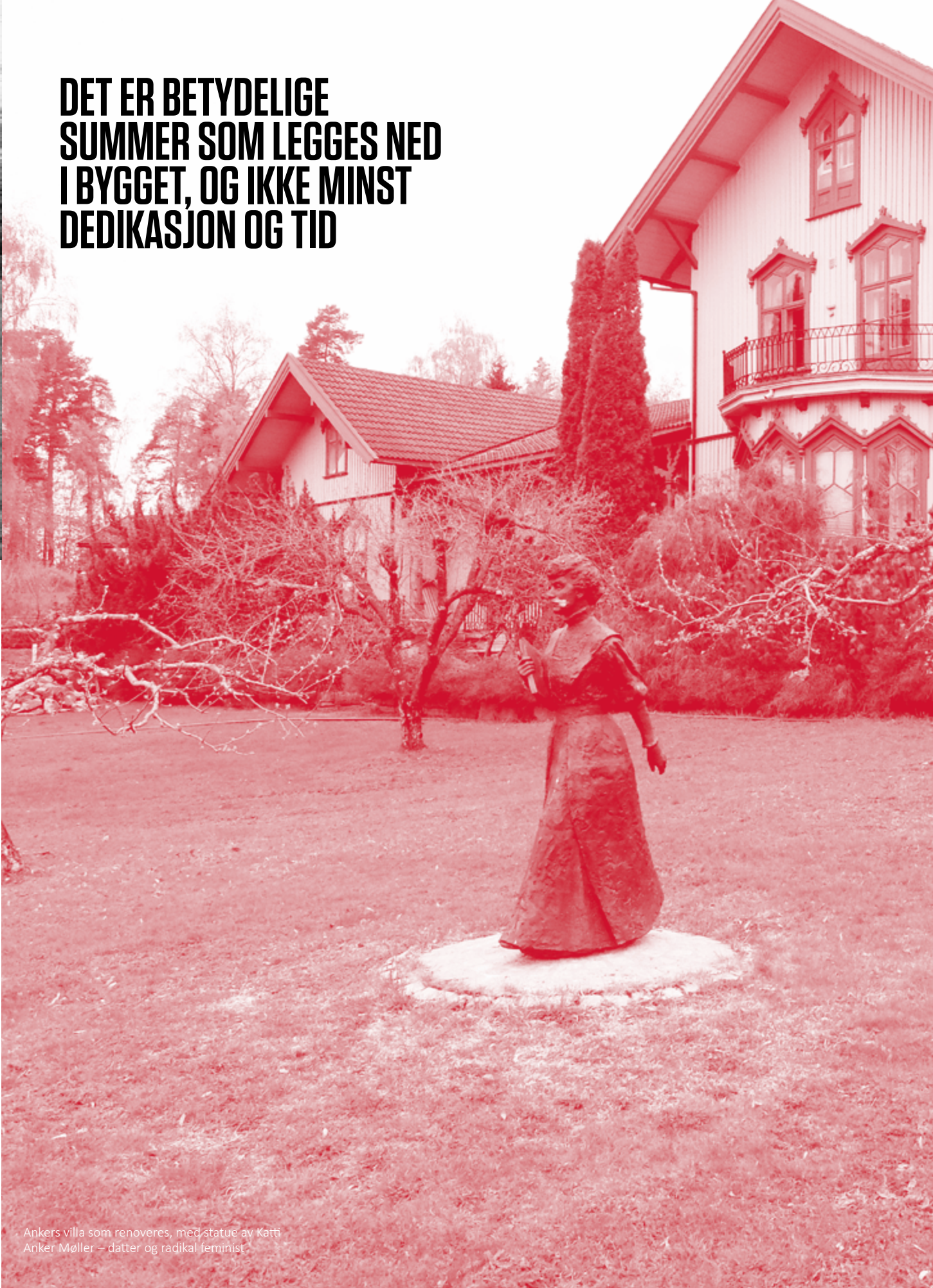
IKKE ROM FOR KOMPROMISSER

Den staselige boligen til Anker var også elevenes spisesal, brukt til samlinger og fester og representasjon. Gjennom årene, etter at skolen ble nedlagt, har den vært brukt til ulike formål. Mye av det opprinnelige er ødelagt, taket ble senket og mye inventaret var dekket gipsplater. Nå bygges alt opp fra bunnen av og skal bli så tett opptil originalen det er mulig å få det. Her er det ikke rom for kompromisser, alt skal se nytt ut slik det framsto i 1865 – da det sto ferdig.

Ankervillaen er bygget i tidlig sveitserstil med klare nygotiske trekk. Det er anslått at arkitekten er svenske Emil Victor Langlet, som tegnet Stortinget. Utover 1880-tallet fikk Anker-familien store økonomiske problemer og måtte selge unna store deler av Sagatun-anlegget for å dekke inn gjeld. Det eneste de beholdt i sitt eie var villaen. Huset og anlegget har senere hatt en broket historie. Alle de fire bygningene, samt alléen opp til området ble fredet i 1984. Hamar Eiendomsforvaltning kjøpte Ankervillaen i 2000.

Det er en byggeplass når vi besøker det staselige huset. Bjørnstjerne Bjørnson besøkte ofte folkehøgskolen og Ankers. Hovedstua, det røde rommet, begynner å ta form. Bjørnson omtalte det som Norges fineste stue. Selv hadde han sitt faste rom i andre etasje, det blå rommet, med altan. Huset ble bygd for sel-skapelighet, og det er planen nå å bruke huset til ulike aktiviteter; selskapslokale, undervisning, foredrag, bryllup etc. Erik Jacobsen understreker at de ønsker å skape en kulturarena, og at folkehøgskolebevegelsen også er hjertelig velkommen inn.

DET ER BETYDELIGE SUMMER SOM LEGGES NED I BYGGET, OG IKKE MINST DEDIKASJON OG TID

Ankers villa som renoveres, med statue av Katti Anker Møller – datter og radikal feminist

FOLKEHØGSKOLENES FORSKER-SYMPOSIUM SOM WEBINAR

Folkehøgskoleorganisasjonene i Norge inviterer sammen med Universitetet i Sørøst-Norge til forskersymposium på Campus Vestfold. Symposiet markerer oppstarten av studiet i folkehøgskolepedagogikk og det utvidede samarbeidet mellom USN og norsk folkehøgskole. Som mange arrangement denne høsten blir symposiet lagt om til webinar med studenten i folkehøgskolepedagogikk tilstede. Vi innbyr kollegier over hele Norge til et møte med forskere fra hele Norden for å reflektere over kompetanseutvikling og forskning i folkehøgskolen.

Folkehøgskoleorganisasjonene i Norge har over flere år arbeidet for å gi norsk folkehøgskole en større tyngde når det gjelder pedagogisk kompetanse og forskning. Som en del av dette arbeidet har det blitt startet opp et samarbeid med Universitet i Sørøst-Norge med blant annet lederutdanning og mentorprosjekt. Samarbeidet med USN og utviklingen av pedagogisk kompetanse innenfor norsk folkehøgskole tar et viktig skritt videre med oppstarten av studiet i folkehøgskolepedagogikk. Det nye studiet er med på å markere skoleslagets felles identitet og vilje til kompetanseutvikling.

Folkehøgskoleorganisasjonene i Norge ønsker å markere det nye studiet og det utvidede samarbeidet med USN ved å innby til et forskersymposium og webinar på Campus Vestfold. Vi håper flere skoler vil samle kollegiet foran storskjerm og følge Inge Eidsvågs innledningsforelesning om folkehøgskolelæreren torsdag 22/10 KL 14. Programmer fortsetter siden med den danske folkehøgskoleforskeren Rasmus Kolby Rahbek som utfordrer oss med et innlegg om «den uprofesjonelle læreren». Jan Gilje, som er kjent av flere fra folkehøgskolenes lederutdanning avslutter dagen med en forelesning om «lærerens credo».

Studenten på studiet i folkehøgskolepedagogikk ved USN har sin første samling på USN og vil være tilstede fysisk på symposiet. Vi innbyr sammen med dem til debatt kring folkehøgskolenes relasjon til forskning og kompetanseutvikling. Hvordan kan folkehøgskolen videreutvikle den spesifikke kompetansen som trenges for å arbeide i skoleslaget? Kan forskning på folkehøgskolen være med på å speile og styrke skoleslaget?

Johan Lövgren

Se det reviderte programmet på: www.usn.no/aktuelt/aktivitetskalender/folkehøgskolenes-forskersymposium

ARKITEKTUR:

THE
TWIST

The Twist er et nytt kunstgalleri ved Kistefos-museet på Jevnaker. Det åpnet for ny sesong i 2020 fra 24. mai til 11. oktober. The Twist er et galleri, en bro og en skulptur i seg selv. Det 1000 kvadratmeter store bygget, som ble åpnet høsten 2019, formelig svever over Randselva i et 60 meter langt spenn, og skrur seg på midten i en skulpturell form. Bygget er tegnet av stjernearkitektene i BIG – Bjarke Ingels Group og er omtalt som en «must see» cultural destination av blant annet New York Times, Bloomberg og The Telegraph. Prosjektet har kostet 200 millioner kroner.

All of nature flow through us – Mark Quinn

Shine of Life –Yayoi Kusama

TRE GALLERIER

The Twist har tre utstillingslokaler; Closed Gallery, Twist Gallery og Panorama Gallery. Fra sørsiden av elven går man inn via en dramatisk toetasjes dør inn i Closed Gallery. Herfra har man klar siktlinje gjennom hele bygningen til inngangen i nord. Twist Gallery er, som navnet antyder, innsiden av selve twisten. I denne delen blir tak til vegger og vegger til tak når bygget vrir 90 grader. I nordenden kommer man inn i Panorama Gallery som med sine store glassvinduer gir utsikt over de omliggende områdene, elven og skulpturparken.

– The Daily Telegraph, Bloomberg, Wallpaper og andre medier omtaler det nye museet som et av årets vakreste bygg. Ambisjonen er at The Twist skal gjøre Kistefos-Museet, og dermed Hadeland, til et kult reisemål for verdens mest kresne kunstentusiasier, sier Christen Sveaas til Visit Norway. Investoren, kunstsamleren og ildsjelen bak Kistefos-Museet pleier for øvrig å si at «han blir mer beruset av kunst enn av vin».

Du kan også se rett ned i den brusende ørretelva gjennom de store glassvinduene i panoramagalleriet, museumsbyggets største utstillingsrom.

– Det som er spennende, er at du kun ser bygget glimtvis når du nærmer deg gjennom skogen. Når du kommer tettere på, får du en skikkelig wow-opplevelse. Bygget fungerer også som en bro, slik at du kan gå inn på den ene siden av elven, oppleve utstillingene, og spasere ut igjen på den andre siden, sier Kistefos-Museets direktør Egil Eide.

Museet har som mål å presentere internasjonal samtidskunst av svært høy kvalitet.

Øyvind Krabberød

KISTEFOS-MUSEETS SKULPTURPARK

er en stor skulpturpark med samtidskunst som ligger mellom de gamle fabrikkbygningene etter A/S Kistefos Træsliberi på Jevnaker. Parken drives av stiftelsen Kistefos-museet.

De første årene etter museets åpningen i 1999 ble skulpturparken utvidet i hovedsak med norsk samtidsskulptur. Etter noen år tok skulpturparken en internasjonal vending, med avduking av skulpturer og installasjoner av kjente internasjonale kunstnere. I 2005 endret skulpturparken seg videre, hvor det første verket, i en rekke av bestillings- og stedsspesifikke kunstverk, ble avduket.

Noen av skulpturene og installasjonene henter blant annet inspirasjon fra den industrielle aktiviteten som en gang fant sted i fabrikkene, naturen og kulturhistorien på området.

I de siste årene har parken blitt årlig utvidet med én eller to stedsspesifikke installasjoner. Kistefos-Museet planlegger å avduke minst en skulptur hver sesong i årene fremover. Utviklingen av skulpturparken er gjort mulig gjennom gaver fra Christen Sveaas, som gjennom årene har gitt skulpturene i gave til museet.

Wikipedia

ØNSKER SEG FOLKEHØGSKOLE I FINNMARK

– Hjertet blør, det er vel det nærmeste man kommer følelsene rundt denne dagen. Med dette er 125 år med skole i Gjesvær (Magerøya i Finnmark) over, og dermed er også en æra over for Gjesvær som livskraftig fiskevær, sier Helene Walsø-Kanstad. Det ble vedtatt i Kommunestyret at fra skoleåret 2020 skal det ikke lenger være drift ved Gjesvær skole. Skolen har i dag en elev igjen og læreren har et tydelig håp om at planene om etablering av Folkehøgskole i Gjesvær, skal bli en realitet. Gjesvær har blitt en bygd uten barn. Det er blitt stille her, for barn gir liv.

iFinnmark.no

MILJØENGASJEMENT PÅ FJORDANE

Fjordane folkehøgskule på Nordfjordeid er blitt sertifisert som miljøfyrtårn. No er det åtte slike fyrtårn i Stad kommune. Fjordane folkehøgskule starta i fjor haust å tenkje endå meir på miljøet. Det handlar om bruk av straum, om kildesortering, innkjøp og transport mellom anna. I november 2019 tok dei til å sikte seg inn mot å blir miljøfyrtårn, og fredag nå er dei sertifisert med eit synleg bevis som kan hengast opp på veggen. – Vi har hatt 67 kriterium å gå etter. Over halvparten av desse var på plass frå før. Men sidan november er vi blitt endå meir bevisste på kva vi gjer i kvardagen, seier driftsleiar ved skulen, Øystein Høvig. Når vi skal få ned forbruket av straum må vi blir flinkare til å slå ned varmen når rommet ikkje er i bruk, eller slå av lyset når vi går ut av rommet. Vi har også fått installert sensorar der lyset blir slått av ved mindre aktivitet mellom anna. Dette er ein måte å handle på i kvardagen som vi prøver å overføre til elevane. For oss er dette like mykje haldningane til forbrukssparing. Vi ønskjer å lære elevane å forbruke mindre og ta vare på miljøet, seier Høvig. Rektor Silvia van Hesvik Førde seier at det også er blitt trappa ned på den reiseverksemda som er mest negativ for miljøet.

– Tidlegare har vi hatt nokre skuleturar med fly. No har vi gått meir over til å bruke tog, samt å nytte nære reisemål meir. Vi har oppdaga at det kan vere kjekt og lærerikt å besøkje stadar ikkje så langt unna, seier Silvia som også understrekar at det er blitt langt mindre bruk av papp og plast mellom anna. – Vi brukar ikkje papptallerknar eller plastbestikk lenger når vi er på tur til dømes. Alle har med sitt service som vi har gjenbruk på. Pappkoppar er også heilt ute her hjå oss, seier ho som merkar at det er blit langt mindre søppel.

Klippet fra Fjordbladet

VIL STARTE NY OG GRØN FOLKEHØGSKULE - MIDT I STAVANGER

Søkartala til folkehøgskulane sett stadig nye rekordar. No håper lærar Geir Bakken å få godkjent søknaden om å opprette den første folkehøgskulen i Rogaland på 70 år – med base i Stavanger sentrum. Utanfor eit gammalt kontorbygg i den eine enden av Pedersgata i Stavanger fortel initiativtaker og leiar for prosjektet, Geir Bakken, om den eventuelt nye Stavanger Urban Folkehøgskole (StUF). Bygget kan romme 140 nye folkehøgskuleelevar i 2021, dersom søknaden til Utdanningsdirektoratet blir godkjent og ein ny budsjettpost blir oppretta i neste års statsbudsjett. Bakken fortel at StUF skal vere eit svar på unge sitt engasjement i klimasaka, og meiner urbane strøk byr på spanande moglegheiter for grøn nytenking. Ulikt dei fleste andre folkehøgskular, vil folkehøgskule derfor ligge i Stavanger sentrum. Det er i byen det grønne skiftet må skje!

I dag bur omtrent 55 prosent av verdas befolkning i urbane miljø. I 2050 forventar FN at andelen vil stige til 68 prosent. Derfor meiner Bakken det er relevant å opprette ein folkehøgskule som tek for seg berekraft og urbanisme, og som også er plassert i ein by.

Klippet fra Stavanger Aftenblad

MUSIKKANMELDSE

EP – «OPPOVER NEDOVERBAKKE»

KJETIL HALLRE

De fire sangene som er samlet på EP-en er en del av et soloprojekt hvor Kjetil Hallre skriver, arrangerer, synger, spiller (alle instrumenter!), og produserer låtene selv. En krevende øvelse, som er med på å gi akkurat det lydbildet og musikalske uttrykket artisten ønsker seg. Kjetil, som tidligere har spilt i flere band blant annet i London og Madrid, er i dag en høyt verdsatt lærer ved Ringerike Folkehøgskole.

Oppover Nedoverbakke er en finurlig låt som handler om den følelsesmessige berg og dalbanen man kan oppleve i et kjærlighetsforhold. Når man er forelsket står det mye på spill, og man har kanskje store drømmer og planer for fremtiden man skal dele. Når ting kanskje ikke blir helt som man hadde tenkt og hverdagen innhenter en, kan motgangen og oppoverbakkene kjennes ekstra tunge. Men heldigvis i låta – og i livet, er nedoverbakkene enda mer intense og vidunderlige når man deler dem med noen man er glad i. En saftig rytme med fin bruk av rytmeinstrumenter som blant annet tamburin og klapping gir sangen en herlig fremdrift og energi som smitter over på lytteren.

Tviholder er en dypt personlig låt som om savn. Enhver som har mistet noen de var glad i vil kunne kjenne seg igjen i denne hjerтенære sangen. Noe av Hallre sin styrke som låtskriver er at han klarer å være personlig. Arrangementet er noe mer dempet enn de andre låtene, med stemningsfulle elementer, og ikke minst effektiv koring som pakker historien inn i et mykt slør av varme og kjærlighet.

Godt å være hjemme har en enkel klang, men er allikevel full av dynamikk. Det er skrevet mange sanger om å komme hjem, ikke minst av musikere som har tilbrakt store deler av tiden på turne, en øvelse Hallre kjenner svært godt etter å ha turnert Europa rundt i flere år. Tom Jones versjon av *Green Green Grass of Home*, og Michael Bublé sin *Home* er to eksempler. *Godt å være hjemme* skiller seg allikevel ut fra andre sanger med samme tema. For mens Jones og Bublé fokuserer mest på lengselen etter å komme hjem, opplever jeg en tilstedeværelse og dyp takknemlighet hos Hallre. Å komme hjem og kjenne sine røtter, her representert ved Mor gir en følelse av trygghet og nærhet. Tusen takk til Kjetil sin mamma som har gitt han en grunn til å skrive denne nære og fine sangen.

Når det skinner er en energibombe av en rockelåt, og undertegnede favoritt på EP-en. Her mener jeg Hallre virkelig viser at han har vært ute en musikalsk vinternatt før. Det er nesten så vi kan føle energien fra klubbene han spilte på i London, og resten av Europa for noen år siden. Sangen er en beskrivelse av en person i flyt-sonen, hvor ting går lekende lett, og gleden over livet føles intenst tilstede. Her spiller han, bokstavelig talt på alle strenger både instrumentalt og vokalt. Gitar, bass, trommer, rytmeinstrumenter, bunnsolid koring i skjønn forening, med en knivskarp vokal som veksler mellom det harde og rocka, og det nære og myke. En låt med allsang-faktor som virkelig får rockefoten til å løpe løpsk. Har vi en kommende radio-hit her?

Alt i alt er dette en variert og svært vellykket EP. Med sine lettbente melodier og lyriske teft tar Hallre oss med på noen spennende musikalske reiser. Hans personlige tekster, og suverene sans for rytmer gir oss fengende melodier med et budskap man blir nødt til å ta innover seg. Selv om Hallre våger å være sårbar og personlig i tekstene sine, blir det aldri depressivt. Vi får hele tiden følelsen av at skyggene kun lever der det også er lys. Lyst ser det også ut for Hallre sitt soloprojekt, som denne EP-en er en del av. En knallsterk start på et spennende prosjekt. Vi kan bare glede oss til fortsettelsen, og til nye låter fra dette musikalske multitalentet.

Erik Skøld

Låtene ligger ute gratis til lytting og nedlasting på <https://urort.p3.no/artist/hallre>

De kan også høres på <https://www.hallre.com>

KORONA OG KOMMUNIKASJON

MØTEPLASSER OG INKLUDERENDE ROM

Det vil ta tid før vi får se totalregnskapet for konsekvensene av koronapandemien. Det virker som både gevinstene og tapene kan bli større enn vi forstår i dag. De mest grunnleggende forutsetninger for våre liv er i ferd med å endres; sikkerhet, helse, arbeid, økonomi, velferd, reise, kommunikasjon og samværsformer.

Det er en god egenskap å se etter positive konsekvenser av endringer. Thomas Hylland Eriksen uttrykte det slik: En krise kan også åpne mulighetenes vindu. Vi velger hvordan vi går videre etter dette, men det er også lett å miste noe på veien.

I 2008 kom en gruppe lærere fra Stolac High School til Nansenskolen. Halvparten fra det kroatisk morgen-skiftet og halvparten fra det muslimske ettermiddagsskiftet. I løpet av året kom også foreldregrupper, lærergrupper og lokalpolitikere. Det ble bygget opp et samarbeid og en tillit Lillehammer som ga foreldrene trygghet nok til å sende barna sine på et utvekslingsprogram på Lillehammer Videregående Skole. På denne måten begynte kroatisk og bosniske foreldre å samarbeide rundt et utvekslingsprogram som senere er blitt støttet av Nansen Fredssenter og Oppland Fylkeskommune.

NETTETS KVALITET OG ULEMPE

Det blir sagt at Norge har gjennomgått åtte års digital utvikling på åtte uker. Den digitale kommunikasjonen er overraskende effektiv. Bedriftene som koordinerer videokonferanser blomstrer. Seminarer, styremøter, egentlig så vil hele utdanningssystemet se annerledes ut i framtiden.

De siste månedene har jeg selv gjennomført flere zoom-forelesninger og deltatt på zoom-seminarer og møter. Noe fungerer veldig bra; det er mindre støy, ofte et sterkt fokus på ordene som blir sagt og samtalerne kan bli veldig strukturerte. Med en god dagsorden kan en rekke over mye på kort tid og med reduserte kostnader. Det er også lettere å avslutte møtet til avtalt tid.

En forelesning kan gjøres på Skype uten at kvaliteten nødvendigvis reduseres. Den digitale teknologien gjør det mulig å observere, kommunisere, skape en nærhet og se reaksjoner. Ikke minst øker den tilgjengeligheten for flere.

Hva er det så som blir borte? På Skype er det lett å få sagt alt man har planlagt å ville si, men det er også ofte alt man får sagt.

LILLEHAMMER SOM FORSONINGSARENA

Nansenskolen og Nansen Fredssenter har gjennom 25 år hatt Lillehammer som fysisk møteplass, en forsoningsarena for parter i konflikt. I 2014 ble vi kontaktet av en forsker fra Østerrike, Birgit Allerstorfer. Hun ønsket å følge et dialogseminar over en uke. Hun observerte en gruppe lærere fra en videregående skole i Mostar, Bosnia-Hercegovina.

HVORFOR ER DETTE RELEVANT NÅ?

Jeg ble minnet på Allerstorfer sitt arbeid, på grunn av diskusjonen vi har rundt digital kommunikasjon. Når mennesker kommer i konflikt, begynner ofte en demonisering av de andre og endimensjonale oppfatninger får utvikle seg. Den pågående polariseringen i våre samfunn forsterkes i segregerte digitale rom.

Koronapandemien har begrenset vår bevegelse i det fysiske rom. Viruset har begrenset vår mulighet til å gå over brua til de andre. Redusert mobilitet betyr at man tilbringer mer tid med sine egne.

VÅRE FYSISKE ROM

Det var nettopp vår bruk av de fysiske rom Allerstorfer var interessert i. Vår bruk av fysiske rom som Olympiaparken, Maihau-gen, GLØR, Storgata, Hunderfossen fam- iliepark, Søre Ål barneskole, Nansenskolen og en hagefest hjemme i Bekkefaret. Hun brukte uttrykket «unconditional spaces», åpne og inkluderende rom, for å beskrive disse møteplassene.

Hva var det med disse fysiske møteplas- sene som gjorde dem spesielle, og vekket Allerstorfer sin interesse? Europa ble mer enn et kart. Det ble et levende sted med mennesker. Europa ble større både for de besøkende fra Mostar og menneskene de møtte i Norge.

Et besøk på GLØR resirkuleringsstasjon gjorde deltakerne kjent med forskjellige metoder å resirkulere på. Dette var noe de oppdaget sammen. Noe de hadde en felles interesse av å gjøre noe med enten de var serbere eller albanere, kroater eller bosniere.

Fordelen ved de fysiske møtene er alle pausene, mellomrommene, de uformelle samlingene. Serbere og albanere kan møtes digitalt og diskutere mulige grense- endringer, men de kan ikke møtes digitalt for å spille basketball, danse, synge gamle Balkan-sanger eller elske.

Noe av det mest betydningsfulle med de fysiske møtene er oppdagelsene av hver- andres mangfoldige identiteter. Når man effektiviserer møtene til bare ren kommunikasjon, er det noe som forsvinner. Når man etter en zoomsamtale trykker «le- aving the conversation», så forlater man ikke bare samtalen men også samværet. Ofte haster man videre til neste møte. Det blir vanskeligere å dra det hele i gang igjen.

SØPPELSORTERING SOM FORSONING

Lillehammer videregående skole har i kjø- vannet av Nansenarbeidet i området startet et utvekslingsprogram med den vid- eregående skolen i Stolac, 40 kilometer fra Mostar. Når elevene fra Stolac kommer til Lillehammer så kjenner de ikke hverandre fra før. Når Lillehammer videregående skole besøker Stolac, kommer kroatiske og bosniske foreldre sammen som verter. De ville ellers ikke hatt et felles prosjekt.

SERBERE OG ALBANERE KAN MØTES DIGITALT OG DISKUTERE MULIGE GRENSEENDRINGER -

Nå vil GLØR bli en sterkere samarbeids- partner i utvekslingsprosjektet. Verden hen- ger i hop. Søppelsortering på Lillehammer kan bidra til forsoning i Hercegovina.

Dialog er ikke noe mennesker i konflikt sterkt ønsker. Det er vanskelig å være helt ærlig med folk en ikke respekterer eller anerkjenner. En god dialog kan styrke rela- sjoner, men gode relasjoner må også bygges før en god dialog kan komme i gang. Aller- storfer var opptatt av hvordan bruken av de fysiske møteplassene, de åpne rommene, kan endre samværsformer og relasjoner mellom mennesker.

Digitalisering effektiviserer deler av kom- munikasjonen, men bidrar ikke til at det usagte blir utforsket.

FORUTSETNINGEN FOR DEN GODE DIALOGEN

Besøkene på Hunderfossen, Maihaugen og Olympiaparken var ikke turistmål. Besøket på Søre Ål skole var ikke bare for å se en skole de aldri hadde sett før (åpen skole), men for å stimulere den felles samtalen rundt hva slags utdanning vi ønsker for våre barn.

Besøket i Lillehammer kommune var ikke primært for å lære av Lillehammer, men for å bli tatt høytidelig, bli respektert og etable- re relasjoner til en kommune på samme størrelse. Å gå ned trappene i hoppbakken er en opplevelse av å stirre på trappetrinnene foran seg og å heve blikket mot horisonten.

SYNGE GAMLE BALKAN-SANGER ELLER ELSKE.

EN SLIK VEKSELVIRKNING AV NÆRSYNTHET OG VIDSYN ER RELEVANT I DE FLESTE KONFLIKTER.

Elevene og lærerne som kom fra Bos- nia-Hercegovina, kom fra etnisk delte skol- er med morgenskift og kveldsskift. De hadde derfor hatt lite kontakt med hveran- dre før ankomsten til Lillehammer.

Allerstorfer dokumenterte hvordan vi mennesker samhandler med de fysiske rom vi befinner oss i, og hvordan bevegelsene og møtene i rommene var en forutsetning for den gode dialogen.

Hun minner oss derfor på hvor viktige disse fysiske rommene er for vår kommuni- kasjon.

Steinar Bryn

- MEN DE KAN IKKE MØTES DIGITALT FOR Å SPILLE BASKET- BALL, DANSE,

NOTERT

DE GRØNNE JOBBENE

.... Og altså de svære batteriene. De er det håp i, sier Frederic Hauge. Det er snakk om hvem som skal lage fremtidens batterier til bilene, fergene, husene, vogntogene, trikkene, togene og fly- ene. Store ting og store penger, med andre ord.

- Batterier er ekstremt viktige for at vi skal greie målene i Pari- savtalen. Nå har vi resultater fra et superspennende prosjekt på gang. Det er ikke umulig at Norge blir det største fagmiljøet på batterier i Europa, sier Hauge.

Hauge forteller om litium-svovel-batterier (Lis-batteri), som kan gjøre det mulig for elbiler å kjøre hundre mil uten en eneste ladning, noe helt annet enn da han kjøret en ombygd Fiat Panda i 1988.

Dagens Næringsliv

EN INTELLEKTUELL

Etter at forfatteren Émile Zola brukte sin offentlige posisjon til å forsvare den jødiske offiseren Alfred Dreyfus mot justismord, har «intellektuell» ikke bare betydd en som produserer og besitter kunnskap, men også en som utfordrer den rådende orden. I 1967 sa Jean-Paul Sartre i et intervju med Radio Canada at en kjerne- fysiker er en «tekniker med praktisk kunnskap» når han er med på å utvikle atombomben, men blir en intellektuell i det øyeblikk han protesterer mot den. Men hvor mange Sartre-er, Beauvoir-er og Bourdieu-er finnesdet egentlig i forhold til de mange million- er av servile bedriftsledere, jurister og byplanleggere.

Pierre Rimbart i Le Monde diplomatique

KVINNER LESER MYE MER

Leserundersøkelsen viser at kvinner leste over dobbelt så mange bøker som det menn gjorde i 2019. Barnebokforfatter Arne Svingen mener det gjøres «sjokkerende» lite for å få gutter til å lese.

«Leserundersøkelsen viser at boka holder stand», skrev Forleg- gerforeningen i en pressemelding da årets undersøkelse ble of- fentliggjort i juni i år.

Men det er ingen tvil om at én gruppe leser mer enn den andre. Mens kvinner i snitt leste 18,5 bøker i 2019, leste menn bare 7,9 bøker. Problemstillingen har lenge vært kjent i både bokbransjen og skoleverket. Nå krever barnebokforfatter Arne Svingen at noe skjer.

- Vi har sett denne utviklingen i mange år, men det gjøres alt- for lite for å få til en løsning, sier han, og legger til:

- At det for eksempel ikke finnes en nasjonal leseplan på dette området er sjokkerende. I Sverige har de leseombud, det burde vi også ha.

Klassekampen

BLIKK FRA KAIKANTEN: HURTIGRUTA

Det er farlig å beskjeftige seg med dagsaktuelle saker i ei spalte som dette. Spennet mellom deadline og publisering er en halv mannsalder, og på den tida kan ekteskap ha gått i oppløsning og nasjoner blitt ruinert. Derfor gjør man lurt i å holde seg til de evige anliggender, som for eksempel dødssyndene. Eller kapital- ismens forfall. Eller en kombinasjon av begge deler?

Jeg velger det siste og skriver om Hurtigruta.

Den aktuelle dødssynden er grådighet. Og forfallet, ja, det er Hurtigruta. Så grundig gnidd ned i driten av kapitalismens mas- kineri nå at denne kystens institusjon går mot sin avvikling. For hvordan skal det legitimeres at fellesskapet vårt betaler nesten en milliard kroner i året til et selskap som i større og større grad gjør seg sjøl til en turistmaskin? Og som driftes på en sånn måte at liv og helse settes på spill.

Turister har det alltid vært på Hurtigruta, men nå er de lokale brukerne redusert til statister. Da må kortene deles ut på nytt.

Jeg aksepterer at forutsetningene endrer seg. Hurtigruta er eldre enn Norge som sjølstendig nasjon, og den har tjent kysten vår gjennom svært omskiftelige tider. Nå er selskapet i hovedsak utenlandsk eid, og driftes for å tjene de nye eierne. Konsekvense- ne har vi sett denne sommeren.

La gå med at det til en viss grad er nostalgi som driver meg til å skrive dette. Men ikke i den forstand at jeg trur det gamle kommer tilbake. Forfallet og grådigheta lar seg ikke snu, men jeg vil ikke være med og subsidiere kalaset.

Det er et løfte som står seg til lenge etter deadline for denne utgaven av Bladet.

Brynjar Tollefsen

OM INSTITUSJONALISERT RASISME – OG MIN OG DIN ROLLE

Hvem er egentlig rasist? Er jeg rasist – er du? De aller fleste vil argumentere for at de ikke er rasister. Rasisme har vært, og er brutalt, noe denne våren tydelig har vist, og ikke noe man ønsker å være en del av. Som hvit, norsk kvinne kan jeg argumentere for at jeg ikke har noen erfaring med rasisme, og derfor kun kan skrive ut fra det jeg har lært fra bøker eller andre mennesker som har opplevd rasisme. Men det stemmer jo ikke.

Tekst: Brita Phuthi,
internasjonal rådgiver i
Folkehøgskolerådet

Ett sted å starte for å bedre forstå rasisme er å øke eget kunnskapsnivå. Når man aktivt tilegner seg kunnskap om rasisme, blir man mye mer bevisst handlinger og måter andre og en selv uttrykker seg på, og ikke minst hvilke fordommer som popper opp i hodet hver dag, enten man leser avisen eller omgås andre mennesker. Der man kanskje før ville argumentere for at vi har et rettferdig system når det gjelder jobbsøking eller måten ungdom blir behandlet på av politiet, så har man, ved økt kunnskap, lettere for å forstå at diskriminering skjer fordi syste-

met er rasistisk. Robin DiAngelo bruker i boken «White Fragility» (2018) et legebesøk som analogi for å vise at dersom man faktisk er imot rasisme, så vil man med en gang tilegne seg kunnskap om hvordan man kan bidra til å bekjempe rasisme. Se for deg at du er hos legen og får beskjed om at du har en sykdom som du ikke vet hva er. Så får legen plutselig en tilkalling og må dra. Hva gjør du? Du sitter ikke da og tenker at det var dumt, men livet går jo videre. Sannsynligvis vil du søke opp sykdommen på internett og finne ut mest mulig slik at du får nok kunnskap til å vite hvordan du kan gå frem for å bli bedre. Kanskje du også blir medlem av en diskusjonsgruppe med mennesker som har erfaring med samme sykdom.

«OSS» OG «DE ANDRE»

La oss se litt på hva rasisme bygger på. Ta begrepene «oss» og «de andre», denne binære tankemåten vi stadig møter. En hierarkisk inndeling hvor «oss» settes høyest, mens «de andre» avhumaniseres. Hvem som har definisjonsmakten er sentralt for denne «annengjøringen», hvor bilder av «de andre» etableres som sanne, uten korreksjon fra dem som blir definert. Edward Said går i dybden av dette i sin verdenskjente og viktige bok *Orientalismen* fra 1978. Hanne Hodne (2020), referer til Said og problematiserer denne dualismen i sin nylig fullførte bacheloroppgave om hva slags syn på det globale Sør som dannes hos folkehøgskoleelever gjennom kortvarige utenlandsturer. Hodne advarer mot reproduksjon av

problematiske stereotypier elevene allerede har om det globale Sør under studiereisene: «Det faktum at man har tilstrekkelig økonomi og mulighet til å delta på reiser slik som dem gjennom folkehøgskolen, kan oppfattes som en refleksjon av kolonitiden og *de hvites reiser*» (s. 14). Kenyanske Ngũgĩ wa Thiong’o drøfter også betydningen av rasisme for makt-ubalansen vi har i verden. I boken «Moving the Centre» (1993) referer han til både kolonitiden og dagens kapitalistiske samfunn når han skriver at rikdommen til Vesten er rotfestet i fattigdommen til resten.

DiAngelo (2018) refererer også til binære tankeganger. Her er motsetningene «gode» og «dårlige» mennesker / «rasister» og «ikke rasister». Hun viser til Borgerrettsbevegelsen og hvordan det å være et godt menneske ble sett på som uforenelig med å være delaktig i rasisme. Bare dårlige mennesker er rasister. DiAngelo argumenterer for at dette er en falsk dikotomi fordi alle mennesker har fordommer, og at den skjuler den strukturelle siden av rasisme (s.72-73). Om du er hvit og tenker at du er et godt menneske, og derfor ikke rasistisk, krever det heller ingen handling av deg for å stoppe rasismen fordi det ikke angår deg. Et slikt verdensbilde hindrer deg derfor i å tenke kritisk om rasisme, og å være en aktiv motkjemper.

ET RASISTISK SYSTEM

Rasisme er et system vi blir sosialisert inn i, og institusjonalisert rasisme finner vi i utdanningssystemer, på arbeidsplasser, i media, reklamebransjen, i politikken osv. Se bare i lærebøker i skolen – hvor mange hvite (menn) er på pensumlisten? Under fagdagen om *Globalvettreglene* i desember i fjor fikk vi høre Tonje Vold, forfatter av boken «Å lese verden» (2019) fortelle om hvor mye rasisme som finnes i litteraturen. Vi bør vurdere om det er Karen Blixen sine fortellinger om Kenya vi skal lese, eller fortellinger av kenyanske forfattere, som Thi-

ong’o. Jeg har selv vært med en folkehøgskolelinje på besøk ved Blixenmuseet i Nairobi. Men hva lærte vi egentlig av det? Og hvilke bilder av «de andre» ble reprodusert? Fortellinger om europeere i afrikanske land kan lett kobles til kolonitidens

oppdagere. Les f.eks. Vold sin tekst om imperieblikket, til Globalvettregel nr. 5 (2020).

Systemtenkning om rasisme kan være frigjørende for hvite mennesker (DiAngelo, 2018). Man kan ha vært oppdratt i et hjem og gått på skole hvor diskriminering har vært uakseptabelt, likevel opplever man stadig å forhåndsdømme andre på grunnlag av hudfarge. Det er som å vokse opp der det hele tiden regner rasistiske ideer, men du har ingen paraply, og du vet ikke engang at du er våt fordi de rasistiske ideene får deg til å tro at du er tørr. Men så kommer det noen og sier til deg at du er våt, og at det fortsatt regner på deg, men gir deg så en paraply. (Kendi, 2020). Om man har en systemisk forståelse av rasisme, kan det være lettere å anerkjenne problemene fordi det ikke er din feil at det regner på deg. Samtidig kan det bidra til at man lettere vil erkjenne at også jeg er med på å reproducere dette systemet, som oftest ubevisst (om man da ikke sympatiserer med rasistiske holdninger). Om man anerkjenner disse utfordringene vil det være lettere å snakke om rasisme og unngå å gå i forsvarsposisjon, som DiAngelo lister opp en mengde av eksempler på, og i stedet aktivt jobbe mot rasisme i det daglige. I sin bok «How to be an antiracist» (2019) argumenterer Ibram X. Kendi for at det ikke holder å si at man ikke er rasist, man må ta steget til å være antirasist. Det finnes ingen nøytral posisjon, enten er man rasist eller så er man antirasist. Prøv bare selv å finne svar på hva denne nøytraliteten skulle vært.

POTENSIALE FOR ØKT BEVISSTHET I FOLKEHØGSKOLEN?

I folkehøgskolen er vi gode på dialog. Det jeg er usikker på, er hvor god kunnskap majoriteten har når det gjelder rasisme. Hvor god historisk kunnskap har vi om Norges rolle under kolonitiden og diskriminering av samene? Er vi bevisst hvordan rasisme kommer til uttrykk i vitser og «morsomme» kommentarer i dag? Forstår vi at påstanden om at vi må se bort fra hudfarge, er en annen måte å ikke anerkjenne at mennesker daglig opplever diskriminering nettopp på grunn av hudfargen sin? Er vi bevisst det DiAngelo kaller «hvit solidaritet», når en

hvit person ikke sier ifra til en annen hvit person som kommer med en rasistisk kommentar – for å unngå ubehaget det vil føre til i situasjonen? Rasisme er ubehagelig for dem som opplever det, og i verste fall dødelig. Det å få beskjed om at en kommentar var rasistisk må ikke bli tiet av frykt for å skape et kortvarig ubehag hos den som var rasistisk.

Det handler også om å forstå at mennesker som jevnlig opplever rasisme må bli hørt og trodd.

ANTIRASIST «IN PROGRESS»

Det å øke kunnskap skjer ikke på et blunk. Selv har jeg begynt å lese mer, og snakke med andre mennesker om rasisme. I vinter leste jeg «Eg snakkar om det heile tida» (2018) av Camara Lundestad Joof, om opplevd rasisme i Norge. Det gjorde inntrykk. Og jeg kommer til å lese mer, for dette er ikke noe jeg blir utlært på etter å ha lest en bok eller hørt en podkast. Det er en pågående prosess, som også handler om å gå inn i meg selv, være ærlig og ta tak i rasistiske tanker og holdninger når de dukker opp. For det gjør de. Det handler ikke om jeg er et godt menneske eller ikke. Det handler om at jeg har vokst opp i et samfunn med institusjonalisert rasisme hvor det har regnet på meg.

Men nå har jeg fått meg paraply, og jeg anerkjenner mitt ansvar om å ta et opprør mot institusjonalisert rasisme. Derfor ønsker jeg å være en antirasist. Er du med?

Tips til litteratur:

White Fragility. Why it is so hard for white people to talk about racism (2018) av Robin DiAngelo
How to be an anti-racist (2019) av Ibram X. Kendi.
Eg snakkar om det heile tida (2018) av Camara Lundestad Joof
Moving the Centre. The struggle for cultural freedoms (1993) av Ngũgĩ wa Thiong’o.
Å lese verden (2019) av Tonje Vold
Globalvettregel 5: Utfordre stereotypier og fordommer (2020) av Tonje Vold
Folkehøgskolereisen: Elevenes syn på det Globale Sør (2020) Bacheloroppgave av Hanne Hodne (UiO)

Podkast:
Brené with Ibram X. Kendi on How to Be an Antiracist. I Unlocking Us with Brené Brown 3. Juni 2020.

BØKER

DET KOMMER IKKE TIL Å GÅ HELT BRA

Dag O. Hessen er professor i biologi ved Universitetet i Oslo. Engasjementet hans for miljøspørsmål og den åpenbare gleden ved fagformidling burde være kjent for de fleste. Han har skrevet en rekke populærvitenskapelige bøker og debattinnlegg, vært mye på fjernsyn i ulike underholdningsprogrammer og noen har kanskje til og med hatt gleden av å ha vært med på et av hans mange foredrag rundt om i landet. Hessen er en professor som tar formidling og samfunnsengasjement på alvor.

Hans nyeste bok *Verden på vippepunktet* handler om tilstanden til naturen og klimaet, og konklusjonen er at tilstanden er alvorlig. Hessen er ingen dommedagsprofet som tror at kloden vil kollapse, men samtidig er han tydelig på at det vi står overfor ikke kan gå *helt* bra. «Utviklingen – når det gjelder både klima, naturmangfold og samfunnets utilstrekkelige svar på disse utfordringene – gir grunn til bekymring, men ikke panikk, og definitivt ikke resignasjon. En erkjennelse av at det *kan* gå riktig ille, er snarer en forutsetning for den formen for handling vi nå trenger», skriver Hessen.

NATURTAP OG KLIMAENDRINGER

Klima, miljø og bærekraft opptar ungdom, og derfor er det også viktige tema for folkehøgskolen. Vi må ta opp disse temaene, diskutere dem og finne ut hvordan vi møter de helt åpenbare problemene som vi står overfor i årene som kommer.

Formålet med boka formuleres klart: han vil gi leseren en grunnleggende forståelse av de to viktigste truslene vi står overfor, nemlig naturtap og klimaendringer.

I *Verden på vippepunktet* gjør Dag O. Hessen et godt stykke arbeid med å forklare situasjonen og rydde opp i misforståelser. Leserens får en grunnleggende forståelse for de to viktigste truslene vi står overfor: naturtap og klimaendringer. Med utgangspunkt i det vi har av sikker kunnskap spør han så: *Hva nå?* Hvilke handlingsalternativer har vi og hva må til for at vi i fellesskap tar de nødvendige grepene raskt nok?

Dag O. Hessen
Verden på vippepunktet
Forlag: Res Publica
Pris: kr 329,-

AKUTT BEHOV FOR HANDLING

Handlingen må komme nå, for det haster. Vi er i ferd med å nærme oss noen vippepunkter for både naturtap og klimaendringer, og passerer vi vippepunktene vil ting raskt bli ganske annerledes enn nå. Vippepunktene er situasjoner hvor et system kollapser og blikker over fra et likevektsnivå til et annet. Eksempellet han bruker for å forklare begrepet er talende: Sahara var tidligere et grønt og frodig landskap, men for 6000 år siden skjedde det noe som på kort tid gjorde området om til en ørken. Når det først har blitt til ørken, så finnes det ingen enkel måte å gjøre Sahara frodig igjen.

DAGSAKTUELL OPPDATERING, MEN HOLDER DET?

Styrken ved boken er samtidig dens største svakhet. *Verden på vippepunktet* er en oppsummering av situasjonen i 2020. Den beskriver hvordan vi havnet her og hvordan forskerne har kommet fram til den kunnskapen vi har i dag. Det Hessen i mindre grad kommer med svar på er nettopp spørsmålet om hva bør gjøres nå? Til hans forsvar kan det sies at det kanskje ikke er professorens oppgave å svare på dette, det er kanskje noe som tilhører politikken og aktivistens domene?

Boka snakker primært til den opplyste middelklassen, og den forteller oss akkurat det vi vil høre. Gjennom referanser til

populærvitenskapelige bestselgere og avisdebatter overbeviser han oss om at vi som leser er godt orienterte, og kanskje enda farligere: at det ikke er vi som er problemet!

Etter endt lesning sitter jeg igjen med en mett selvtilfredshet og bekreftelse på at jeg befinner meg på det «riktige» laget. Boka fungerer som en statusoppdatering, men jeg tror neppe den i særlig grad bidra til at vi unngår å passere vippepunktene.

Tore Haltli

BØKER

SOSIALPEDAGOGIKK – INKLUDERINGENS KUNST

Dette er tittelen på et av kapitlene i boken «Sosialpedagogikkens mangfold» og er som musikk i en folkehøgskoleansatts ører.

SPØKELSESBEGREP

Sosialpedagogikk er kanskje det viktigste og samtidig det mest diffuse vi driver med. For med hånden på hjertet – hvem av oss kan virkelig forklare hva sosialpedagogikk er? Det vanligste svaret er vel alt det som ikke foregår i klasserommet, det som gjør folkehøgskolen til folkehøgskole. Men er det en god nok forklaring?

Da barnevernspedagogutdanningen feiret sitt 50-års jubileum i 2013, sa daværende avdelingsdirektør i Barne- og familieetaten i Oslo, Kjetil Andreas Ostling blant annet: «... sosialpedagogikk, dette spøkelsesbegrepet som det nesten er umulig å få tak i.» Etter å ha lest boken «Sosialpedagogikkens mangfold» er jeg blitt adskillig klokere og sikrere på at vi som skoleslag faktisk driver god sosialpedagogikk, selv om vi kanskje ikke alltid er oppmerksom på at det er det vi gjør.

LEVENDE SOSIALPEDAGOGIKK

Bokens forfattere arbeider alle ved Institutt for sosialfag ved Universitetet i Stavanger. I forordet skriver de: «Boken er et uttrykk for en levende sosialpedagogikk. (...) Slik blir en viktig intensjon med denne boken at en i etterkant av lesingen skal kunne rette oppmerksomheten mot seg selv og spørre: *Hvem er jeg som sosialpedagog, og hvordan kan jeg arbeide i min kontekst?*» Forfatterne belyser forskjellige sider av den sosialpedagogiske virksomheten gjennom egne erfaringer og viser at faget byr på et mangfold av tanke- og handlingsmuligheter.

SPENNENDE FAGFELT

Bokens styrke er at den favner vidt. Noen kapitler handler om fagets historie og tar for seg teoriene knyttet til faget. Andre kapitler er praktiske, men felles for dem alle er at de speiler et utrolig vidt og spennende fagfelt som vi som folkehøgskoleansatte står midt oppe i hver eneste dag.

GJENKLANG

I innledningen skriver forfatterne at «sosialpedagogikk som kunnskapsområde kan beskrives som en paraply (...) som inklu-

Sosialpedagogikkens mangfold
Bjørknes, Delås, Gradovski, Haaland, Lone, Paulsen, Søndena
Fabokforlaget 2018
160 sider
Pris: 329 kroner

derer kunnskap fra pedagogikk, psykologi og sosiologi.» Alle er fagområder som ikke gir fasitsvar. Derfor er det ingen oppskrift eller klar metode for hvordan sosialpedagogisk arbeid skal utføres. Men fortvil ikke – forfatterne av boken gir mange og gode eksempler som finner gjenklang i vårt arbeid i folkehøgskolen.

SENTRALE ASPEKTER

Ifølge Linda Elisabeth Bjørknes er de mest sentrale aspektene i sosialpedagogikken: oppdragelse, dannelse, læring og sosialisering. I hennes kapittel «Protect Human Dignity» diskuterer hun de fire begrepene og slår fast at læringsbegrepet er knyttet til sosial læring og læring i sosiale situasjoner, altså den læringen som foregår mellom mennesker. Det er en beskrivelse som passer til vår hverdag.

Vår oppgave som sosialpedagoger er derfor å legge til rette for og å delta i de fire sentrale begrepene. Det gjør vi bevisst og ubevisst i alle våre møter med eleven. Men våre handlinger blir ikke sosialpedagogiske av den grunn. De metodene vi velger å ta i bruk må være en konsekvens av en overordnet forståelse av vår virksomhet.

GLIMRENDE UTGANGSPUNKT

Og her er kanskje den største utfordringen for oss i folkehøgskolen. Hvis ikke våre metoder har en felles overbygning, handler vi ganske tilfeldig. «Sosialpedagogikkens mangfold» kan være et glimrende utgangspunkt til diskusjon om vår praksis og skape større forståelse for hva vi driver med.

IKKE SÅ SPØKELSESAKTIG LENGER

Dette er en bok som kan leses stykkevis og delt – hvert kapittel er interessant og mettet med kunnskap og informasjon – eller den kan slukes i ett jafs i pur glede over å gjenkjenne egen arbeidssituasjon og å få satt ord på den. Sosialpedagogikk som begrep er ikke så spøkelsesaktig lenger etter å ha lest boken «Sosialpedagogikkens mangfold».

Benedicte Hambro

HOLD DEG OPPDATERT

Folkehøgskoleforbundet holder deg oppdatert på
www.frilyntfolkehogskole.no og Facebook: Folkehøgskoleforbundet

STILLINGSANNONSE

EI TID FOR ENDRING ER DU VÅR FØRSTE REKTOR?

Me leiter no etter deg som
går med eit ønske om å vere
med å etablera ein skule frå
botnen av.

Sjå utlysing og utfyllande informasjon på:
StordFHS.no

«JEG HAR NOE JEG VIL DELE!»

Slik starter en tekst vi har fått tilsendt, som er skrevet av Michael Schøyen.

Han har gått på en av landets folkehøgskoler i år, og skal være stipendiat skoleåret som kommer.

Denne teksten ble først lagt ut på sosiale medier 5.juni 2020. Det er en sterk og viktig tekst!

JEG HAR NOE JEG VIL DELE!

Jeg er egentlig ikke så stor fan av å dele meningene mine offentlig. Jeg vet at dette er et emne som det ikke blir snakket nok om, og jeg føler at jeg må si noe.

Min opplevelse er at når man som en person med annen kulturell bakgrunn flytter til Norge, så har man to valg. Man kan enten fjerne seg fra kulturen sin, og integreres i den norske kulturen. Ellers kommer man til å bli sett på som «den utlendingen». Jeg skal være helt ærlig å si at jeg valgte alternativ 1. Jeg er så norsk som jeg kan bli, og det er fordi jeg følte at jeg måtte gjøre det for å passe inn. Jeg vet hva slags syn folk har på minoritetsgrupper... og jeg ville ikke ha det synet rettet på meg. Derfor valgte jeg å skifte navn, for å kanskje bli ringt opp igjen av arbeidsgivere. Jeg valgte å nesten bare henge med norske venner, slik at andre ikke ble redd for meg, og ble mer åpne for å snakke med meg.

Problemet er at jeg har blitt belønnet for å fjerne meg fra kulturen min. Folk som prøver å gi meg komplimenter med å si at jeg ikke er som alle andre utlendinger. At de egentlig ikke er så fan av mørke folk, men at jeg er annerledes fordi jeg snill, høflig, snakker bra norsk, og er integreert.

SOM OM DET ER NOE SPESIELT VED MEG??!

Jeg vet at det kommer fra et «godt sted», men det er ikke en bra ting. Det faktumet at de ble positivt overrasket av meg, burde gjøre dem mer åpne til å snakke med andre, som har en annen kulturell bakgrunn.

Og jeg har opplevd rasisme - flere ganger. Det jeg gjorde var at jeg begynte å spille på det, kodd med det. Slik at det ikke skulle gjøre vondt, og at andre ikke skulle si det for å såre meg. Og det funket, ingen sa stereotypiske ting til meg for å såre meg lenger, men det gjorde fortsatt vondt. Det riktige er å si at det ikke er greit, men det jeg gjorde er så mye enklere. Å bare fake det, men det gjør mer vondt i det lange løpet.

Det kommer mye kommentarer som, «aja men det går greit med deg», eller «jammen du skjønner jo at det er en vits». Det man ikke tenker på er at ved å bruke disse ordene så putter man meg og andre i en umulig situasjon. Blir vi sure, så er vi «sensitiv», og hvis ikke så støttet vi tankegangen deres.

Og jeg vet at jeg har en stor fordel. Jeg har bodd i Norge i 17 av mine 20 år. Så jeg kan norsk kultur, men for alle mine brødre og søstre som kommer hit i en mye høyere alder er det ikke like lett.. hvordan skal du lære deg kulturen når ingen snakker til deg? Hvordan skal du lære norsk, når alle som snakker til deg snakker engelsk, fordi du ikke uttaler alt perfekt? Det er ikke enkelt. Og jeg vet at Norge har kommet langt, det er ikke i nærheten av ting som skjer i Amerika. Men det betyr ikke at vi skal se på dem og le, når vi også har problemer.

Det er mange politikere og andre mennesker som har stor innflytelse i landet vårt, som har slike rasistiske og dømmende tanker, som de deler. Og alle som ikke er enige bare ignorerer det, mens de som er enige, støtter opp. Noe som gjør at de fortsetter med tankegangen. Det løser ingenting, man må jo fortelle at ting er feil. Innenfor alle andre områder får politikere høre når de sier feil ting, men ikke innenfor dette temaet.

Vi på folkehøgskoler kan også bli bedre til å fortelle disse historiene. Jeg personlig har ikke følt noe særlig rasisme på skolen min, læreren min forklarte også til oss hvorfor visse ting ikke var greit. Det gjør at man blir mer oppmerksom, og bryr seg mer om andres kultur og hva de går gjennom. Det er alltid noe som kan forbedres, og ikke gjemmes bort som et tabu! Da gjør vi en stor forskjell!

Michael Schøyen,
folkehøgskoleelev

Takk til Michael for at du delte dette.

Arbeidslivet

ANSATTES REPRESENTANT I SKOLESTYRET

Ansatte i folkehøgskolen er gjennom folkehøgskoleloven sikret representasjon i skolens øverste organ – styret. Loven gir ansattes styrerepresentant både tale-, forslags- og stemmerett. Bare rett og rimelig, vil nok mange ansatte tenke, og bruke sin innflytelse ved å velge et medlem til styret.

Det er ikke bare ansatte som har fått en lovbestemt plass med stemmerett i styret, hvis sant skal sies så nevnes elevene først: «Elever og tilsatte skal være sikret representasjon, og skal selv velge sine representanter.» Dette sender et viktig signal om at lovgiver anerkjenner også elevenes rett til medinnflytelse på skolen.

Ikke alle eksterne styremedlemmer forstår rekkevidden av dette vilkåret, og det finnes dessverre flere eksempler på at elev- og ansattrepresentanten ikke behandles som fullverdige styremedlemmer. Et eksempel på dette fikk vi da styret ved en skole i økonomisk krise fattet vedtak om oppsigelse av seks ansatte. Da verken elevenes eller de ansattes representant var lovlig innkalt til styremøte om saken ble oppsigelsene underkjent, og saken måtte styrebehandles på nytt.

Den som velges til styremedlem representerer seg selv, og står fritt til å uttale seg og stemme i tråd med sin overbevisning. Det er en vanlig misforståelse at den som velges til denne styreplassen skal fremme de ansattes interesser spesielt, men alle styrets medlemmer er forpliktet til å arbeide for skolens beste. Det er ikke alltid eksterne styremedlemmer er oppmerksomme på dette heller, og noen ansattrepresentanter opplever at de kun får plass til å uttale seg om saker som angår personalet direkte. Vi anbefaler derfor at rollen som ansattes representant beskrives tydelig i styreinstruksen, og slik inngår i informasjonen gitt til alle nye styremedlemmer.

På noen skoler er det vanlig at den som er enten tillitsvalgt eller verneombud, også sitter i styret. Det er i utgangspunktet ingenting i veien for en slik ordning, men alle som har flere ulike roller på samme arena vet at det kan være utfordrende. Selv om personen som veksler mellom ulike roller mestrer dette godt, kan omgivelsene ha en fastlåst forventning til vedkommendes ståsted. Hvis det er mulig å velge både et styremedlem, en tillitsvalgt og

et verneombud for ansattgruppen er det etter vår mening en styrke for skolen.

Vi vet at styrene er forskjellige, både i organisering og involvering, men folkehøgskoleloven gir alle skolestyrene et ansvar å forvalte, og slik vil styrene ha mange like oppgaver. Folkehøgskoleloven sier for eksempel at det er styret som har ansvaret for å tilsette og si opp personale, dette kan ikke delegeres til ledelsen, slik det er vanlig å gjøre i andre organisasjoner. Styret skal etablere et organ for behandling av disiplinærsaker, og er også klageinstans for vedtak i disiplinærsaker.

Å garantere for at alle offentlige tilskudd og elevbetalinger skal komme elevene til gode er en av styrets oppgaver, så kontroll med skolens økonomi er fast på dagsorden. Styret har også ansvar for at læringsmiljøet på skolen er godt, og skal samarbeide med elevrådet om dette. Ansattes styrerepresentant bør kanskje ha et ekstra øye for om elevenes representant får forvaltet sin styreplass på en god måte.

De ansattes representant bør informere kollegiet om styrearbeidet med jevne mellomrom, og det vil også være nyttig for styret å undersøke hvor ansattgruppen står i enkeltsaker. Vi har et håp om at de mange skolestyrene fullt ut anerkjenner hvilken ressurs det er å ha en representant for de ansatte i styret, og ønsker lykke til med det viktige arbeidet!

Angelina K Christiansen
Generalsekretær Folkehøgskoleforbundet

ALT BLIR BEDRE?

Rundt omkring henger det fortsatt bannere med regnbuebakgrunn og teksten «alt blir bra». Mange av dem er falmet, men budskapet gjelder fortsatt. Alt blir bra. Eller kanskje er det for defensivt, bør nå målet være å bruke det vi har lært i denne perioden til å gjøre alt litt bedre?

Vi har lært å bli gode på digitale møter, selv om møtet med det tredimensjonale mennesket er så til de grader mye bedre. Møter blir kanskje mer effektive, samtidig mister vi noe på veien. Det skjer noe i rommet når vi er sammen i fellesskap.

Elevmøtene og den viktige samtalen, blir ikke det samme digitalt. Samtidig har vi kunnet ta verden inn i klasserommet med besøk fra flyktningeleire på Zoom, og profesjonelle artister fra Broadway som underviser på Teams. Vi har delt kunn-

skap gjennom Facebook, og dette bør vi ta med oss videre, for i fellesskap å bli bedre.

Reisene i folkehøgskolen har fått en bråstopp, vedtaket fra landsmøtet i 2019 ble enda raskere en realitet enn det vi trodde på den tida. Nå har vi mulighet til å virkelig finne ut av hva vi skal erstatte disse med. Når vi ikke kan reise, må vi bare bli enda bedre der vi er, med det vi virkelig gjør bra, drive verdens beste folkehøgskole.

Nå bør vi benytte anledningen, når bærekraftsmålene har fått en kick-start. Ta lærdom, drive både grønnere og mer demokratisk.

Jeg har trua, alt blir bedre.

Live Hokstad,
leder Folkehøgskoleforbundet

NOTERT

SOL OG VIND GØR HØJSKOLERNE SELVFORSYNENDE

Højskolerne er langt fra gået i sort, når det kommer til grøn omstilling. I dag produserer 45 % av landets folkehøjskoler selv alt eller dele av deres energi via solceller eller vindmøller, mens knap en tredjedel har valgt at skifte til en energiaftale, der understøtter den grønne omstilling.

Ny undersøgelse viser, 45 % af højskolerne selv produserer alt eller dele af deres strøm via solceller, vindmølle el. lign., mens 23 % produserer alt eller dele af højskolens varme via jordvarme, varmepumper, Co2-neutralt flis-forbrænding el.lign. Foto: Vestjyllands Højskole

Hvis en højskole ønsker at bidrage til en grøn omstilling på energiområdet i Danmark, er der to veje man kan gå. Enten produserer man energien selv, eller også kan man indgå en energiaftale med en

el-leverandør, der støtter udbygningen af vedvarende energi. Knap halvdelen af landets højskoler har de seneste år valgt at tage vejene til grøn omstilling.

En ny undersøgelse viser, 45 % af landets højskoler produserer alt eller dele af elektriciteten til eget forbrug. Det sket typisk via solceller, der dækker 30-50 % af skolens samlede forbrug. I takt med at solceller er blevet billigere at producere og strømforbruget typisk er faldende, stiger procenten af egenproduceret strøm.

På Vestjyllands Højskole har de haft egen vindmølle siden 1996 og er i dag gået "all in" på grøn energi, så højskolen nu er 100 % selvforsynende. Et stort centralanlæg i kælderen under højskolen kombinerer forskellige energikilder på højskolens grund - jordvarme, solvarme og vindmølle - hvilket giver en nødvendig fleksibilitet. Når vinden blæser, og det er

overskyet, leverer vindmøllen strøm til jordvarmeanlægget, som forsyner højskolen med varme og varmt vand. Anlægget er unikt i Danmark, og fungerer som inspiration for andre skoler og virksomheder, der ønsker at opskalere egenproduktion af elektricitet. "Det er det, vi kalder for intelligent udnyttelse af jordens ressourcer", lyder det fra Vestjyllands højskole.

Undersøgelsen blandt landets højskoler viser også, at 75% af højskolerne indtænkter strømforbruget i forbindelse med indkøb til højskolen.

Klippet fra ffd.dk

FOLKEHØGSKOLEUKA 2021 TIL FANA FOLKEHØGSKULE

Folkehøgskoleuka 2021 skal arrangeres på Fana Folkehøgskole. Folkehøgskoleuka som da går av stabelen for fjerde gang, samler folkehøgskoleansatte fra hele landet. Det er ulike kurs for alle ansattgrupper i folkehøgskolen. Folkehøgskoleuka 2021 vil være fra 9. -12. august. Hold av datoene allerede nå.

PPU FOR FOLKEHØGSKOLEN ER I GANG

PPU (praktisk pedagogisk utdanning) for folkehøgskolen hadde sin første samling digitalt onsdag 19. august. Det er i overkant av 30 studenter på studiet. Studiet ble åpnet av organisasjonene FHF og NKF. PPU for folkehøgskolen legges opp med både nettstudier og samlinger. Dersom alt går som planlagt, vil studentene ha felles samling på Campus Vestfold 21. - 23. oktober.

TILLITSVALGT KONFERANSEN BLIR DIGITAL

Årets tillitsvalgtkonferanse arrangeres digitalt 22. - 23. september. Det er sendt ut innkalling til tillitsvalgte. I år vil blant annet vår advokat Bjørn Bråthen gi oss et «kræsjkurs» i forhandlingsteknikk, det gleder vi oss til!

SANGBOKNEMNDA

Nå er det endelig mulig for sangboknemnda å møtes, med ekstra god avstand for sangere, selvsagt. Det er mange vurderinger som må gjøres når boken nå skal slankes: greatest hits, Grundtvig eller de nasjonale sangskattene, enkelt eller flerstemt? Innen de møtes har de varmet opp med øvelsen «100 sanger inn – 100 sanger ut». Vi ønsker dem lykke til med arbeidet!

FOLKEHØGSKOLENS FORSKERSYMPOSIUM HOLDES DIGITALT

Folkehøgskoleorganisasjonene i Norge inviterer sammen med Universitetet i Sørøst-Norge (USN) til forskersymposium. Symposiet markerer oppstarten av studiet i folkehøgskolepedagogikk og det utvidede samarbeidet mellom USN og norsk folkehøgskole. Det blir et møte med forskere fra hele Norden for å reflektere over kompetanseutvikling og forskning i folkehøgskolen.

Folkehøgskoleorganisasjonene i Norge har over flere år arbeidet for å gi norsk folkehøgskole en større tyngde når det gjelder pedagogisk kompetanse og forskning.

Lenke til webinar finner du på www.frilyntfolkehogskole.no

LEDERFORUM AVLYST

Lederforum skulle opprinnelig holdes i Tønsberg, samtidig med forskningssymposiet. På grunn av den pågående pandemien avlyses lederforum. Vi arbeider med å få til en frilynt dag for ledere i løpet av våren.

REVISJONSKOMITE TIL FOLKEHØGSKOLEFORBUNDETS IDE OG PRINSIPPROGRAM

Folkehøgskoleforbundets idé og prinsippprogram skal revideres fram mot landsmøtet i Sogndal i 2021. Revisjonskomiteen settes sammen av medlemmer fra forbundsstyret, samt andre medlemmer i Folkehøgskoleforbundet. Vi søker å ha en bred sammensetning i revisjonskomiteen. Kunne du tenke deg å delta, ta kontakt med live@folkehogskole.no.

Live Hokstad

NYTT FRA IF

KORONA

Våren og sommeren har stått i koronaens tegn også for IF. Vi har jobbet mye med å trygge potensielle elever, med å gi skolens tips og råd når det gjelder koronainformasjon og med å lage koronaplaner og kriseplaner.

Det har vært uvant mange henvendelser fra mediene i sommer og de fleste har lurt på hvordan folkehøgskolene vil klare å håndtere korona på skoler der elevene bor tett sammen.

I skrivende stund har de første folkehøgskolene sin oppstart og vi følger dem tett. Skolene virker godt forberedt, og det kan også se ut til at samarbeidet med de lokale helsemyndighetene er godt de fleste plasser.

Det er en spennende tid vi går inn i og det er viktig å huske på at folkehøgskolene er enda viktigere i år enn noen gang. I år får skolene elever som har mistet avslutning med vennene på videregående, de har mistet russetiden, de har kanskje mistet muligheten for sommerjobb og de har sett lite til andre mennesker. I den konteksten blir det sosiale samværet på folkehøgskolene ekstra viktig – selv med hyp-pig håndvask og færre klemmer.

ÅRSMØTE ONLINE

Styret i IF vedtok i august at årets årsmøte i IF blir online. Dette både av smittemessige årsaker, men også fordi det er en travel tid for rektorene. Med online årsmøte vil deltakelsen kunne bli høyere og smitterisikoen lavere.

ELEVSTALL

Søknadstallet har vært høyt i år og vi har fått inn 13% flere søknader enn i fjor. Antallet som har takket ja til plass har også ligget over i fjor, men her i august må vi erkjenne at koronaen også har hatt en betydning for elevene våre.

Vi fikk en liten dupp på elevtallet når skolene ble stengt i mars, men dette tok seg opp igjen. Men nå i august kom det en dupp til. Siden søknadstallet ikke har gått tilsvarende ned i sommer så må vi anta at dette handler om elever som hadde takket ja til plass, men som nå har takket nei.

Vi ser at dette har rammet veldig skjævt. Enkelte skoler har mistet mange elever mens de fleste har mistet ingen eller veldig få. Tilbakemeldinger fra skolene kan tyde på at linjer der studieturen er svært sentral, slik som for eksempel bistandslinjer, har vært ekstra hardt rammet av frafall.

IF og IKF har økt markedsføringen i august og er også tydelige på budskapet om at folkehøgskole er ekstra viktig i år. Utover at ungdommer trenger folkehøgskole ekstra mye i år så er det også bekymringsfullt å tenke på at det er dårlig med alternativer. Universitetene og høgskolene har avvist rekordmange søkere, ungdommer får seg ikke jobb, og muligheten for en «jorden-rundt-reise» er også begrenset.

Man kan være bekymret for at det er rekordmange ungdommer som går inn i september uten å ha noe å gjøre. Dette er uheldig for ungdommenes trivsel og selvverd og kan sette spor lang tid framover.

Foreløpig anbefaler vi skoler som har mistet mange elever her på tampen å undersøke mulighetene for å opprette halvårskurs til våren. Det kan hende at mange av de ungdommene som ikke hadde et tilbud nå i høst, kan trenge folkehøgskole til våren.

Dorte Birch

REGIONALE SEMINARER OM UNDERVISNINGSSOPPLEGG OM GLOBALVETTREGLENE

Med økonomisk støtte fra den norske UNESCO-kommisjonen er IU nå i gang med å utvikle undervisningsopplegg til de ni Globalvettreglene, minimum ett opplegg til hver regel. Oppleggene skal være deltakende og blir ferdigstilt rett før jul i år. Underveis i prosessen vil IU gjerne teste ut forslagene til opplegg med folkehøgskolelærere, og inviterer til regionale dagsseminarer i november. Vi starter i Oslo 3. november, deretter holder vi seminar i Trondheimsområdet 5. november og til sist i Bergen, ved Åsane folkehøgskole på Hyllkje 10. november. Alle seminarene er fra kl. 10:00 – 15:00. Tanken er at skolene reiser dit det er lettest å reise til, og helst kortest mulig, både av hensyn til bærekraft og smittevern. Seminarene arrangeres med forbehold om at det er forsvarlig etter gjeldende smittevernregler. Kontakt brita@folkehogskole.no dersom du ønsker å delta. Særlig relevant for folkehøgskolelærere – alle fagfelt.

NORDISKE WEBINARER OG KONFERANSE OM VOKSNES LÆRING OG BÆREKRAFTIG UTVIKLING

IU er medlem av Nordisk nettverk for voksnes læring (NVL) sitt undernettverk «Bærekraftig utvikling». I april og nå i august arrangerte nettverket webinarer knyttet til bærekrafttematikk, og disse webinarene kobles opp mot en større NVL konferanse som arrangeres digitalt 22. september. Her er temaet voksnæs læring, med særlig fokus på bærekraftig utvikling. Sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen holdt innledningen på webinarer i april. I august var temaet folkehøgskolepedagogikk, og ett av bidragene var at Geir Ertzgaard, som har jobbet mange år på Solborg folkehøgskole, intervjuet tre elever fra skoleåret 2019-20 om temaet demokratisk dannelse, folkehøgskolepedagogikk og bærekraft. Det ble gjort opptak av webinarene og lenke finnes inne på kalenderen på www.nvl.org.

Brita Phuthi

BÆREKRAFTVEDTAKET

Vi har nå startet på det første nye skoleåret etter at Bærekraftvedtaket ble vedtatt av styrene i alle de fem folkehøgskoleorganisasjonene høsten 2019. Dette er et viktig vedtak for folkehøgskolene, med ambisiøse og viktige mål. Målene handler om kutt i klimagassutslipp, bærekraft inn i selvevalueringen, utarbeiding av lokale klima/bærekraftplaner for skoleåret og aktiv bruk av Globalvettreglene. Når dette bladet går i trykken sitter skolene og jobber med å få fullført klimaregnskapsrapporten for 2019, som blir det året vi tar utgangspunkt i når vi har som mål å kutte utslipp med 40 prosent innen 2030. Videre blir det viktig at skolene har en inkluderende prosess når lokal klimaplan/bærekraftplan utarbeides for skoleåret 2020-21. Her anbefaler Ressursgruppa for oppfølging av Bærekraftvedtaket (Brita Phuthi (FHRS), Øyvind Krabberød (FHF/IF) og Morten Røsås (NKF/Risøy folkehøgskole) at skolene vektlegger planer for det pedagogiske arbeidet – hvordan undervise om, for, i og som bærekraftig utvikling? For en deltakende prosess hvor ansatte og elever får eierskap til skolens bærekraftplan er det lurt å få med alle i starten, og så eventuelt oppnevne en mindre gruppe som konkretisere forslagene som kommer inn.

BÆREKRAFTPRIS

På Rektormøtet i januar skal det for første gang det deles ut en Bærekraftpris til en folkehøgskole, som del av Bærekraftvedtaket. Kriteriene er nå klare og fristen for å nominere skoler er 1. desember. For mer informasjon om Bærekraftvedtaket og ressurser til de ulike målene, se www.folkehogskoleradet.no/berekraftvedtak.

Brita Phuthi

FOLKEHØGSKOLERÅDETS INNSPILL TIL STATSBUDSJETTET FOR 2021

Like sikkert som at høsten betyr skolestart på landets folkehøgskoler, betyr det også høysesong for politisk påvirkningsarbeid for statsbudsjettet 2021. Folkehøgskolene i Norge har et eget kapittel på statsbudsjettet som totalt utgjør cirka en milliard kroner. Dette er midler som i all hovedsak går til drift og oppgraderinger på skolene. I tillegg kommer bevilgninger gjennom lånekassens budsjetter som blant annet går til stipend til elever på folkehøgskole. En av Folkehøgskolerådets hovedoppgaver er å passe på at folkehøgskolene får de nødvendige bevilgningene over statsbudsjettet, slik at driften påfølgende år kan sikres. Mange sektorer opplever kutt i sine budsjetter, det prøver Folkehøgskolerådet å gjøre alt vi kan for at ikke skjer med folkehøgskolene. Vårt fokus er å passe på de bevilgningene vi har og samtidig vise til satsingsområder som vi mener kan sikre en positiv utvikling for norsk folkehøgskole. Statsbudsjettet handler imidlertid ikke bare om penger, kroner og øre. Det er mye tekst og dermed også politiske føringer i budsjettdokumentet. Slikt sett kan det sees på som et styringsdokument for myndighetene, utover det rent økonomiske.

I år har Folkehøgskolerådet hatt følgende innspill til statsbudsjettet for 2021: **Unntakstilstand og unntaksår:** Etter en vår og høst preget av stengte skoler, smittevern og usikkerhet rundt COVID-19 er det behov for å synliggjøre for myndighetene hvilke utfordringer dette setter skolene i. Det har vi gjort gjennom hele våren og vi fortsetter for fullt trykk gjennom høsten. Vi er glad for at vi fikk regjeringen med på å bevilge 65 millioner kroner til folkehøgskolene som kompensasjon for tapte elevbetalinger og også at folkehøgskolene fikk innpass i kompensasjonsordningen for tapte inntekter på grunn av avlyste arrangementer. Vi vil i forbindelse med statsbudsjettet fortsette å synliggjøre de organisatoriske og økonomiske utfordringene som pandemien fører med seg. **Pause i etablering av nye folkehøgskoler:** I løpet av 2021 og 2022 kan vi stå i en situ-

asjon der hele fire nye skoler får starte opp. Dette har det politiske flertallet på Stortinget bestemt. I en tid der så mange nye skoler har fått klarsignal fra myndighetene om oppstart, anmoder vi om at det ikke gis nye tillatelser før de allerede vedtatte nye skolene er i drift. Dette sier vi fordi vi mener det er viktig å se hvordan de nye skolene slår ut på strukturen i folkehøgskolelandskapet, samtidig som vi mener at det er urettferdig at all vekst i elevplasser kun skal tilfalle nye skoler. Eksisterende skoler har også behov for flere elevplasser. Vi mener myndighetene må balansere ut veksten i elevplasser på de nye skolene, med tilsvarende vekst for de eksisterende skolene.

Kurs i folkehøgskolen: Det har lenge vært kjent at regjeringen ønsker å fase ut tilskudd til kortkurs fra 01.01.2021. Folkehøgskolerådet har vært motstandere av dette og forsøkt å få gjennomslag for alternative løsninger og tilpasninger på dagens kortkursordning. Dette har dessverre ikke lyktes. Regjeringen står på sitt og har flertall i Stortinget for å fase ut tilskuddet til kortkurs. Folkehøgskolerådet tar dette til etterretning og vil gå i dialog med myndighetene for å sikre at utfasingen skjer så skånsomt som mulig. For oss er det viktig å sikre at pengene som har vært brukt til kortkurs ikke blir fjernet fra folkehøgskolenes kapittel på statsbudsjettet, men at de skal bli i folkehøgskolene og tilfalle eksisterende skoler. Det er budnummer én. Budnummer to er å forsøke å få etablert en begrenset kortkursordning for spesielt sårbare grupper, funksjonshemmede osv. Dette fordi vi mener at det er uholdbart at noen av de mest sårbare gruppene i samfunnet spesielt rammes ved å fjerne tilskudd til kortkurs. I tillegg har folkehøgskolene mye å bidra med til disse gruppene. Det ville være synd å spenne bein på dette bidraget.

MENTORORDNINGEN 2.0

Mange som starter på folkehøgskole har ikke fullført videregående opplæring. Folkehøgskolene kan bidra at disse blir «skolestartere» etter endt folkehøgskoleår.

Skoleåret 2016/2017 og 2017/2018 ble det gjennomført et pilotprosjekt med en mentorordning for elever i folkehøgskolen som ikke hadde fullført videregående opplæring. På grunn av manglende finansiering har det ikke vært mulig å videreføre prosjektet. Folkehøgskolerådet mener dette er synd og vi ønsker derfor å etablere *Mentorordningen 2.0* – der målet er å bruke erfaringene fra pilotprosjektet til å etablere mer varige strukturer/rammer for å hjelpe elever i folkehøgskolen som ikke har gjennomført videregående opplæring. Vi har derfor bedt myndighetene om finansiell støtte slik at vi sammen kan nå dette målet.

FOLKEHØGSKOLE-PPU OG FORSKING PÅ FOLKEHØGSKOLEN

Kompetansekravene nedfelt i opplæringsloven får innvirkning for lærere på folkehøgskolene. Likevel er det få tilbud om etter- og videreutdanning for folkehøgskoleansatte. Folkehøgskoleorganisasjonene har tatt saken i egne hender og samarbeidet med Universitetet i Sørøst-Norge om å etablere en Folkehøgskole-PPU. Studiet har oppstart denne høsten. Dette er bra. Likevel ønsker vi at myndighetene bidrar i en slik satsing på samme måte som de gjør for lærere i andre skoleslag. Vi ber derfor om at folkehøgskoleansatte kan få samme muligheter som lærere i grunn- og videregående skole til å søke på stipend for å ta PPU. Det at akademia utvikler folkehøgskolerettede utdanningstilbud synliggjør et behov for mer forskning på folkehøgskolen. Vi håper myndighetene vil legge til rette for at det blir mer forskning på folkehøgskolen og folkehøgskolepedagogikken i fremtiden.

Dette er ønskelista vår. Den kunne absolutt hatt enda flere punkter. Men dette er det vi har valgt å prioritere i denne omgang. Så gjenstår det å se. Det er politikerne som til syvende og sist bestemmer. Stortinget vedtar statsbudsjettet for 2021 medio desember. Det er med andre ord bare å brette opp ermene..

Christian Tynning Bjørnø

Daglig leder, Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ingvild Tollehaug Jevne
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Aslak J. Brekke
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjelpestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Janne Merete Sukka
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Lars Petersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Einar Opsvik
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistkskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebru
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Mona Verpe
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Konstituert rektor: Liv Tanche-Larsen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf. 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Vikarierende rektor: Sveinung Finden
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognes
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Vikarierende rektor: Bjørn Veland
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Kjetil Bruvik
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

Mere fjell

Av og til
må noe vare lenge,
ellers mister vi vel vettet snart,
så fort allting snurrer rundt med oss.
Store trær er fint
og riktig gamle hus er fint,
men enda bedre -
fjell
Som ikke flytter seg en tomme
om hele verden enn forandres
(og det må den snart),
så står de der
og står og står
så du har noen å legge pannen inntil,
og kjøle deg
og holde i noe fast.

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

John Stenersen er fotolærer ved Lofoten folkehøgskole.
Han ble utfordret av Yngve Beddari – Pasvik folkehøgskole.

Jeg trivs med fjell.
De lager horisonter
med store hugg i,
som de var smidd av smeder.
Tenk på: - Den gamle nupen her har stått som nå
helt siden Haralds-tiden.

Den stod her da de spikret en arming fast til korset
Som nå. Som nå.
Med sildrebekker på og lyngkjerr og den store
bratte pannen
uten tanker i. Den sto her
under Belsen og Hiroshima. Den står her nå
som landemerke for din død, din uro,
kanskje dine håp.
Så du kan gå derforbi og holde i noe hardt.
Noe gammelt noe. Som stjernene.
Og kjøle pannen din på den,
og tenke tanken ut.
Og tenke selv

Rolf Jacobsen

Jeg har alltid hatt sans for Rolf Jacobsens naturskildringer som også viser et sterkt naturvern-engasjement. Og akkurat i «Mere fjell» skildres en slags meditativ tilstedeværelse i naturen, som jeg synes er viktigere enn noen gang, i en tid da naturopplevelser gjerne defineres gjennom bragder og Instagram-moments. Så vil jeg utfordre Sivelin Kjølstad – Sogndal folkehøgskole.